

17. Keskiviikkona 5 päivänä toukokuuta 1999

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ajankohtaaiskeskustelu

1) Keskustelualoite ylivelkaantuneiden
aseman parantamisesta 471

Keskustelualoite KA 1/1999 vp (Kari Uo-
tila /vas ym.)

Lähetekeskustelu

2) Hallituksen esitys Etelä-Afrikan tasa-
vallan kanssa tehdyn sijoitusten edistämis-
tä ja vastavuoroista suojaamista koskevan
sopimuksen eräiden määräysten hyväksy-
misestä 497

Hallituksen esitys HE 1/1999 vp

3) Hallituksen esitys Pohjoismaiden ke-
hitysrahastoa koskevan sopimuksen eräi-
den määräysten hyväksymisestä „

Hallituksen esitys HE 2/1999 vp

4) Hallituksen esitys laiksi turvatarkas-
tuksista tuomioistuimissa 498

Hallituksen esitys HE 3/1999 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
edustajat Antvuori, Elo, Halonen, Huhtanen,

Itälä, Jansson, Korkea-
oja, Krohn, Kärkkäinen,
Laakso, Lindén, Mertjärvi,
Ojala, Ojansuu, Paasio,
Pulliainen, Ranta-Muotio ja Sasi.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edusta-
jat Pulliainen ja Korkea-
oja.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tämästä päivästä sairauden perusteella edustajat
Itälä ja Krohn, virkatehtävien perusteella ed.
Lindén sekä muun syyn perusteella edustajat
Korkea-
oja, Mertjärvi, Ojansuu ja Pulliainen,
tämästä ja huomista päivästä virkatehtävien
perusteella edustajat Elo, Laakso ja Sasi sekä
tämän kuun 7 päivään virkatehtävien perus-
teella ed. Halonen ja muun syyn perusteella ed.
Paasio.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Keskustelualoite ylivelkaantuneiden aseman parantamisesta

Ajankohtaaiskeskustelu
Keskustelualoite KA 1/1999 vp (Kari Uotila /vas
ym.)

P u h e m i e s : Päiväjärjestyksen 1) asiana on
ajankohtaaiskeskustelu ylivelkaantuneiden ase-
man parantamisesta. Avauspuheenvuorot asia-
sta käyttävät keskustelualoitteen ensimmäinen al-
lekirjoittaja ed. Uotila sekä ministerit Koskinen,
Biaudet ja Siimes. Näiden puheenvuorojen pi-
tuus saa olla enintään 5 minuuttia. Avauspu-
heenvuorojen jälkeen edustajille myönnetään
enintään 3 minuutin pituisia puheenvuoroja sekä

edustajille ja ministereille enintään 1 minuutin pituisia vastauspuheenvuoroja. Edustajat pyytävät vastauspuheenvuorot seisomaan nousten.

Keskustelu:

Ed. Uotila: Arvoisa rouva puhemies! Pähin murhamieskin voi ainakin periaatteessa aloittaa tuomion kärsittyään uuden elämän niin sanotusti puhtaalta pöydältä. Monella ylivelkaantuneella tätä mahdollisuutta ei ole. Ylivelkaantunut kärsii todellista elinkautista jatkuvan ulosoton kohteena ja viivästyskorkojen kasvatusta velkaa. Moni menisikin mieluummin vankilaan, jos sen jälkeen saisi mahdollisuuden uuteen alkuun.

Onkin kysyttävä, onko ennen lamaa vallinneissa olosuhteissa tapahtunut ylivelkaantuminen sellainen rikos, jota ei saa ikinä sovitetuksi, ylivelkaantuminen, joka tapahtui pankkien tyrkyttäessä rahaa, ilman että ne juurikaan korostivat muun muassa takausten riskiä. Vakuusarvojen romahtaminen, korkotason nousu ja työttömyys veivät sitten monilta mahdollisuudet selviytyä veloistaan.

Veronmaksajina olemme pelastaneet rahamarkkinoiden vapautumiseen hurautaneet ja taitamattomuuteen sortuneet pankit pankkituella. Pankeille annoimme uuden mahdollisuuden. Oikeudenmukaista olisi, että antaisimme saman mahdollisuuden myös kansalaisille, jotka pankkien lailla eivät pystyneet arvioimaan sitoumuksiensa seurauksia ja joita pankit joustamattomuudellaan ajoivat vararikoon.

Suomessa on noin 60 000 ylivelkaantunutta kotitaloutta ja peräti 300 000 on ulosoton kohteena. Toki joukossa on myös kevytmielisesti velkaantuneita ja rikkeitäkin tehneitä. Tämä ei kuitenkaan saa estää muiden ylivelkaantuneiden auttamista.

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä on ollut voimassa kuusi vuotta. Sillä pyritään antamaan uusi mahdollisuus ylivelkaantuneille. Lainmukaisen maksuohjelman onkin saanut 40 000 henkilöä ja Takuu-Säätiön takauksen avulla on järjestelty yli 2 000 henkilön velat. Kaikki eivät kuitenkaan pääse velkajärjestelyjen piiriin, varsinkaan sen jälkeen kun velkajärjestelylakia vuonna 97 tiukennettiin. Vaikeinta on niillä, joiden velkajärjestely hylätään tai se raukeaa. Heille lankeaa elinkautinen. Takausta ulosottoa eivät vanhene, sillä jokainen perintäyritys katkaisee vanhenemisen. Siksi tilanne on monien kohdalla toivoton.

Kysymys on inhimillisestä hädästä, köyhyydestä, syrjäytymisestä, perhekriiseistä ja muista sosiaali- ja terveysongelmista. Samalla hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisen kannalta tärkeää yrittäjähengkeä ja osaamista on tukahdutettu tai se on siirtynyt harmaaseen talouteen. Kun tuhannet kansalaiset menettävät motiivinsa ja mahdollisuutensa rehelliseen työntekoon ja yrittämiseen, se myös lisää työttömyyttä.

Rouva puhemies! Vaalien alla kirkon nälkäryhmä, Ylivelkaantuneiden vapautusrintama ja neljän ministeriön yhteinen työryhmä esittivät hallitusohjelmaan ylivelkaantumisongelmaan tarttumista. Tämä toteutuikin ja ohjelmassa todetaan muun muassa seuraavaa: "Köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisemisellä haetaan erityisesti ratkaisuja pitkäaikaistyöttömien, mielenterveys- ja päihdeongelmaisten, ylivelkaantuneiden ja heidän perheidensä kasautuviin elämänhallintaja toimeentulo-ongelmiin."

Edelleen hallitusohjelmassa todetaan: "Huolehditaan velkaneuvonnan alueellisesta saatavuudesta. Ulosoton pitkäkestoisuuden haittoja vähennetään kaventamalla sen ja yksityishenkilöiden velkajärjestelyjen eroja. Selvitetään vaihtoehtot riidattomien saatavien perimisen yksinkertaistamiseksi."

Toivon tämän keskustelun vauhdittavan näiden hallitusohjelmakohtien toteutumista. Tarvitaan nopeita, tehokkaita ja konkreettisia toimia ylivelkaantuneiden aseman parantamiseksi. Vapaaehtoinen velkaneuvonta uhkaa joissakin kunnissa rahanpuutteen vuoksi loppua kokonaan. Siksi velkaneuvonta on vakinaistettava ja riittävät resurssit sen kattavaan hoitamiseen on turvattava lailla.

Ehdotusta laiksi velkaneuvonnasta on lausuntokierroksella tuettu lähes yksimielisesti. Vain valtiovarainministeriö suhtautui siihen kielteisesti. Kysynkin valtiovarainministereiltä: Onko vajaan 7 miljoonan lisäpanostus vuodessa liikaa ylivelkaantuneiden neuvontaan ja auttamiseen?

Muutakin tarvitaan kuin velkaneuvontaa. Muun muassa ulosottolaki on korjattava. Harkinnanvaraisia vapaakuukausia tulisi lisätä ulosottoon ja ulosottoperusteen vanhentumisaika pitäisi kirjata ulosottolakiin. Lisäksi ulosoton suojaosuuteen tulisi sisällyttää asumiskustannukset, kuten Ruotsissa tehdään.

Kuplatalous epäterveine piirteineen ja sen romahtamisen syvyys oli poikkeuksellista. Pankkien pelastamiseksi tarvittiin erityisjärjestelyjä. Ylivelkaantuneiden auttaminen vaatii myös poikkeuksellisia keinoja. Henkilökohtaisen kon-

kurssin mahdollisuus pitäisi sisällyttää meidänkin lainsäädäntöömme. Lisäksi on harkittava yleistä armahdusta ylivelkaantuneille. Muissa maissa näitä keinoja käytetään. USA:ssa on henkilökohtainen konkurssimahdollinen, Hollannissa taas uusi laki vapauttaa ylivelkaantuneen veloistaan kolmen vuoden velkajärjestelyn jälkeen. Näitä esimerkkejä tulee hyödyntää ylivelkaantuneiden ja maksukyvyttömyydestä kärsivien lainsäädännön valmistelussa. Myös pankkien vastuuta on lisättävä, jottei uutta laajaa ylivelkaantumisongelmaa syntyisi.

Arvoisa rouva puhemies! Ei muuta kuin toimeksi, arvoisa hallitus.

Oikeusministeri K o s k i n e n : Rouva puhemies! Otan puheenvuorossani esiin neljä välinettä, joilla ylivelkaantumisen ongelmia pyritään lievittämään. Nämä ovat velkajärjestelylainsäädäntö, velkaneuvonta, ulosoton kehittäminen sekä takaajien aseman turvaaminen.

Velkajärjestelyjä on kuuden vuoden aikana hakenut noin 60 000 henkilöä. Hakemusten määrä on ollut selkeässä laskussa ensimmäisten vuosien jälkeen: kun vuonna 94 jätettiin vielä lähes 14 000 hakemusta, määrä oli viime vuonna enää 4 200 velkajärjestelyhakemusta.

Tavallisin syy on yritys- tai takausvelka. Mahdollisuus järjestellä velkoja on merkittävin ylivelkaantumisen häittäv vaikutuksia estävä järjestelmä. Kuten ed. Uotilakin totesi, lakia kiristettiin helmikuun alussa 97 siten, että velkajärjestely voidaan myöntää vain mikäli heikko taloudellinen tilanne on pitkäaikainen tai pysyvä. Muutoin velkajärjestely siirtyy aikaan, jolloin velallinen kykenee maksamaan ainakin osan veloistaan. Uusitun järjestelmän aikana velkajärjestelyjen määrä on supistunut ja on saatu aikaan entistä enemmän sovintoja velkojen ja velallisen välillä, mikä sinänsä on toivottava kehityssuunta.

Velkaneuvontapalvelujen saatavuus vaikuttaa merkittävästi ylivelkaantuneiden asemaan. Talous- ja velkaneuvontaa tarvitaan, jotta ylivelkaantumista voidaan estää ennalta ja sen seurauksia korjata. Velkaneuvontaa ei ole organisoitu yhtenäisesti eikä toiminta ole lakisääteistä, mutta tällä hetkellä lähes koko maan kattava. Palveluja järjestetään paikallisesti eri tavoin. Useimmiten velkaneuvontaa pitää yllä kunta.

Tilanteen parantamiseksi oikeusministeriö on hallitusohjelman mukaisesti asettanut työryhmän valmistelemaan lakia velkaneuvonnasta. Työryhmän määräaika päättyy kesäkuun lopus-

sa. Oikeusministeriö on myös valmistellut tarvittavia budjettiesityksiä, jos linja hyväksytään työryhmän esitysten pohjalta.

Ulosottovelallisen asemaa on parannettu muun muassa velallisen erottamisedun uudistamisella. Velallinen voi säilyttää ulosotossa aiempaa laajemmin omaisuuttaan. Palkan ja eläkkeen ulosmittauksessa on toteutettu vapaakuukausijärjestelmä, jossa velallinen saa pitkäkestoisessa ulosmittauksessa vuosittain 1—3 vapaakuukautta. Vapaakuukauden aikana kertyneen tulon velallinen saa vapaasti pitää itse.

Hallitusohjelma edellyttää ulosoton pitkäkestoisuuden haittojen vähentämistä edelleen. Oikeusministeriössä vireillä olevassa ulosottolain kokonaisuudistuksessa pohdittavana on enimmäiskeston määrittäminen ulosotolle. Tämä tarkoittaa voimassaoloajan säätämistä ulosottoperusteille, velkomusasiakirjalle tai vastaavalle.

Selvitettävänä on myös muita ulosottoa inhimillistäviä tekijöitä, kuten palkan ja eläkkeen ulosmittauksen lieventäminen pienituloisimpien osalta sekä häätöä koskevien säännösten uudistaminen. Korjausta ulosotossa olevan velan kohtuuttomien korkomenojen aiheuttamiin ongelmiin voidaan hakea esimerkiksi painottamalla perityt maksut ensin velkapääoman lyhennyksiksi. Luonnollisesti on huolehdittava myös siitä, että ulosotto säilyy velkojankin kannalta toimivana järjestelmänä.

Laaja ulosottolain uudistus valmistuu ehdotukseksi vuoden kuluessa.

Takaus on tavallinen ylivelkaantumisen syy. Velkajärjestelyyn hakeutuneista noin kolmasosa ilmoitti pääveloikseen takausvelat. Tällä vuosikymmenellä 6 prosenttia kotitalouksista on maksanut toisen velkaa, ja kuten tiedämme, varsin tuntuva summia. Takauslainsäädännön vanhentuneisuus olikin yksi syy ylivelkaantumiseen. Nyt takauksia koskeva lainsäädäntö on kokonaan uudistettu. Lakiin säädettiin myös laajoja taannehtivia vaikutuksia ja uusia säännöksiä tullaan soveltamaan myös aikaisemmin annettuihin takauksiin.

Lakiuudistus parantaa yksityistakaajan asemaa monella tapaa. Ensiksikin pitää varmistaa se, että takaaja tietää sitoumuksensa riskit. Luotonantajan on annettava tietoa takauksesta ja velallisen maksukyvyistä ennen takauksen antamista sekä myös takauksen ollessa voimassa. Toiseksi ylimitoitettuja takausvastuita torjutaan erityisellä sovittelusäännöksellä: kohtuuttoman ankaraa takausvelkaa voidaan alentaa luotonantajan vahingoksi. Kolmanneksi lailla estetään

kohtuuttomissa tapauksissa koko velan välitön periminen takaajalta. Yksityistakaajalla on eräin edellytyksin oikeus maksaa luotto sen alkupe-
räisten korko- ja maksuehtojen mukaisesti. Myös takausvelan vanhentumissäännösten uusi-
misella mahdollistetaan erilaiset ja takaajan kan-
nalta kohtuullisemmat maksujärjestelyt.

Uusikaan laki ei estä takauksiin perustuvaa velkaantumista eikä poista kaikkia takauksen ongelmia. Lailla puututaan vain joihinkin sopi-
musehtojen karkeimpiin ylilyönteihin. Paljon jää riippumaan pankkikäytännöstä ja sen pehmen-
tämistä. Toiselta puolen on korostettava, että takaus on useimmiten köyhän ainoa vakuus ja takaus on siksi säilytettävä luotonsaannin va-
kuutena kotitalouksille ja pienyrityksille, joilla ei ole reaali- ja taloudelliseksi kelpaavaa omaisuutta.

Peruspalveluministeri **B i a u d e t**: Arvoisa rouva puhemies! 90-luvun lisääntyneen ylivel-
kaantumisen opetuksena on ehkä se, että olemme tulleet sellaiseen yhteiskuntaan, jossa luotot ja riskinotto ovat yhä merkittävimpiä asioita.

Uudenlaiset riskit taloudellisessa toiminnassa tuovat mukanaan myös uusia syrjäytymisen ris-
kejä. Tämän vuoksi on tärkeää, että samalla kun selvittämme sitä, miten jo aikaisemmin velkaan-
tuneita voidaan auttaa, me myös suunnittelem-
me uusia keinoja ylivelkaisuuden estämiseksi. Ylivelkaantuminen onkin yksi merkittävä sosi-
aalisen syrjäytymisen syy. Erityisen ongelmallinen tilanne on silloin, kun ihmisellä ei suurien velkojen vuoksi ole mahdollisuutta niin sanot-
tuun uuteen alkuun.

Yksinkertaisia ratkaisuja ei ylivelkaantumi-
sessa ole. Yhteiskunnan yleinen velkamoraali le-
pääkin sen varassa, että lainaksi otettu raha on jossain muodossa maksettava takaisin. Koke-
muksemme osoittaa, että tästä säännöstä on ol-
lut kuitenkin pakko poiketa inhimillisistä syistä. Erityisesti laman seuraukset toivat eteemme niin kohtuuttomia tilanteita, että velkojen järjestelyi-
hin oli pakko mennä. Yleinen velkojen armahdus ei sen sijaan ainakaan nykyoloissa tuntuisi mah-
dolliselta ratkaisulta.

Uusia keinoja vaativat myös velkaantumisen muotojen lisääntyminen ja uusien riskien synty-
minen. Julkisuudessa on puhuttu viime viikkoina nuorten kännykkälaskuista ja kulutusluottojen kasvusta. Näistä ei ole vielä kovin tarkkoja tutki-
mustietoja, mutta asiantuntijat varoittavat myös siitä, että kulutusikään on tulossa uuden-
laisia nuorisoryhmiä, joilla on heikko talouden hallinnan kyky.

Velkaongelmatyöryhmä arvioi viime vuonna, että 90-luvun alun velkaantumisen pahin vaihe on jo ohi, mutta toisaalta velkaantuminen muu-
taa muotoaan. Velkaiset ovat pääosin pienitu-
loisten ryhmästä ja myös velkamäärät ovat pie-
nentyneet.

Lagen om skuldsanering för privatpersoner har varit i kraft redan från 1993. Längden på betalningsprogrammet har förorsakat bekym-
mer och även de som gallras bort från program-
men har haft problem. Social- och hälsovårds-
ministeriet liksom justitieministeriet följer upp re-
sultaten och erfarenheterna av lagen och drar vid behov nya slutsatser. I överensstämmelse med regeringsprogrammet kommer vi även att bedö-
ma hur vi genom att förebygga överskuld-
sättning kan förhindra social utslagning.

Att utveckla utsköningen så, att den såväl med tanke på borgenären som gäldenären motsvarar dagens förhållanden, har varit en långvarig pro-
cess. Ur socialpolitisk synvinkel har det varit problematiskt att hålla utskökningsprocessen rim-
lig och inom skäliga gränser med tanke på gäl-
denären och att samtidigt se till att indrivningen blir effektivare. Det är dock viktigt att man beak-
tar de sociala följderna då man utvecklar utskö-
ningen och indrivningen.

Vi håller som bäst på med att utveckla den sociala kreditgivningens och vi har även för avsikt att utvidga denna verksamhet. Garantistiftelsen har redan beviljat 166 personer social kredit. I månadsskiftet maj-juni kommer 8 kommuner att inleda ett kommunalt försök med social kreditgivning under social- och hälsovårdsministeriets ledning. Det primära syftet med social kreditgivning är att förebygga att en skuldspiral upp-
står. I en beviljad kredit ingår dessutom alltid i någon mån ekonomisk planering och rådgivning.

Sosiaalisen luoton tuksen kuntakokeilun erityi-
senä pyrkimyksenä on ehkäistä syrjäytymistä, lisätä kansalaisten omatoimisuutta ja yhdenver-
taisuutta yhteiskunnassa. Kuntien kokeilussa hankitaan tarkempaa tietoa sosiaalisen luoto-
tuksen tarpeesta, sen kohderyhmistä, sen sosiaa-
lisesta ja taloudellisesta merkityksestä sekä luoto-
tuksen liittymisestä normaaleihin luottomark-
kinoihin ja sosiaaliturvaan. Lisäksi selvitetään sosiaalisen luoton tuksen organisointia ja rahoit-
usta kunnilla, sillä sosiaalisen luoton lainapää-
omasta ja luottotappioista vastaavat kokeilu-
kunnat.

Kokeilun kauaskantoisempina tavoitteina on

löytää ratkaisuja pienituloisten ja vähävaraisten kuntalaisten elämään niin, että tulokset näkyvät kuntataloudessa toimeentuloriippuvuuden vähenemisenä ja sosiaalietuuksien säästöinä. Sosiaalisella luototuksella ei ole kuitenkaan tarkoitus korvata yksilön oikeutta viimesijaiseen perusturvaan.

Myös luonnollisen henkilön konkurssimenehtelmistä ja velkajärjestelyistä on eräissä maissa vallalla käytäntöjä ja kokemuksia, jotka tulisi ottaa vakavaan tarkasteluun myös Suomessa kehitettäessä ylivelkaantumista ja maksukyvyttömyyttä tarkoittavaa lainsäädäntöä. Ylivelkaantumisen yhteys syrjäytymiseen on selvä. Hallitusohjelmassa on nyt ensimmäistä kertaa laajasti otettu esille syrjäytymisen estäminen. Eri hallinnonaloilla on meneillään lukuisia määriä syrjäytymisen torjuntaan tähtääviä hankkeita erityisesti pitkäaikaistyöttömien osalta, ja hallitus tehostaa tältä osin erityisesti hallinnonalojen välistä yhteistyötä. Neljän ministeriön yhteinen niin sanottu poikkihallinnollinen työryhmä on esittänyt 18 kohdan toimenpideluettelon uusista toimista näissä asioissa. Näitä ehdotuksia selvitelään parhaillaan.

Ministeri S i i m e s : Arvoisa puhemies! Käsitellen omassa puheenvuorossani ylivelkaantumista lähinnä asuntopolitiikan näkökulmasta.

90-luvun alun talousromahdus vei suuren joukon suomalaisia kestävämmään taloudelliseen tilanteeseen, siihen eräänlaiseen elinkautiseen, johon ed. Uotilakin viittasi. Yhtenä syynä ylivelkaantumiseen oli asuntomarkkinoiden ylikuumeneminen 80- ja 90-lukujen vaihteessa. Vaikka asuntoluottoja otetaan jälleen paljon, tilanne eroaa nyt olennaisesti vuosikymmenen takaisesta tilanteesta, jolloin asuntolaina johti monen kohdalla ylivelkakriisiin. Asuntoluottojen osalta ei tilastoida erikseen niin sanottujen järjestämättömien luottojen osuutta, mutta kaikista kotitalouksien luotoista tällaisten luottojen osuus on laskenut jatkuvasti. Vuonna 93 tällaista luotto-pääomaa oli noin 13 miljardia markkaa ja vuonna 97 enää 3,3 miljardia markkaa. Myös luottotappioiden kehitys on ollut saman suuntainen.

Viime vuosikymmenen vaihteen tienoilla merkittävä määrä asuntovelkaisia joutui niin sanottuun kahden asunnon loukkuun tai muitten syitten vuoksi ylivoimaisiin maksuongelmiin. Silloin ei vielä ollut mahdollisuutta päästä esimerkiksi yksityishenkilön velkajärjestelyyn. Ensiaivuksi kehitettiinkin asuntoylivelkaisiin kohdistuva korkotukijärjestelmä. Tällaista korkotukea haki

vuosina 92 ja 93 yhteensä noin 15 000 ruokakuntaa ja sitä sai noin 6 600 ruokakuntaa. Korkotukea maksettiin 5 prosenttia tuen piiriin hyväksytyn lainapääoman jäljellä olevasta osuudesta, ja tukiaika oli kolme vuotta. Samanaikaisesti luotiin mahdollisuudet siihen, että kunnat ja eräät muut yhteisöt voivat ostaa kahden asunnon loukussa olevien tai muutoin ylivelkaantuneitten kotitalouksien asuntoja vuokra-asunnoikseen aravahankintalainoitusta käyttäen. Kun tällaisten lainojen kysyntä jäi vähäiseksi, luotiin mahdollisuus saada hankintakustannusten omapääomaosuuteen valtion avustusta. Kaiken kaikkiaan tällaisia lainoja myönnettiin kuitenkin vain alle sata kappaletta.

Ylivelkaantuneitten auttaminen kehittämällä yleistä asumistukea on osoittautunut vaikeaksi. Tämä johtuu siitä, että asumistuen saajat ovat pääosin eri talouksia kuin ylivelkaantuneet asuntovelalliset. Sen sijaan aravalainsäädännössä on säännöksiä korkojen ja lyhennysten sekä vuosimaksujen lykkäämisjärjestelmistä sekä vapaaehtoisesta velkajärjestelystä. Näillä voidaan helpottaa aravavelallisten maksuongelmia.

Vuonna 96 Suomessa otettiin käyttöön omistusasuntojen valtioneuvoston takausvastuuseen vähentävät henkilökohtaiseen takausvastuuseen asuntolainoista joutuvien määrää. Takauksen määrä on enintään 20 prosenttia asuntoluoton määrästä ja korkeintaan 150 000 markkaa. Valtioneuvoston takauksia myönnettiin vuonna 98 hieman yli 22 000 kappaletta. Valtioneuvoston takauksen saaneiden luottojen osuus kaikista uusista kotitalouksien asuntoluotoista oli hieman yli 17 prosenttia.

Asuntoluottokanta kasvaa siis tänäänkin nopeasti. Järjestämättömien luottojen sekä luottotappioiden määrän vähenemistä voidaan kuitenkin pitää merkinä siitä, että ylivelkaantuminen ei ole lisääntymässä ainakaan asuntovelkojen vuoksi. Näin voidaan olettaa siitä huolimatta, että eriteltyjä tietoja asuntoluottojen osalta ei olekaan saatavissa.

Asuntomarkkinoiden voimakas eriytyminen paikkakunnittain muodostaa kuitenkin yhden ylivelkaantumiseriskin. Eriytymisen syy on lähinnä maan sisäinen muuttoliike. Se toisaalta aiheuttaa asuntojen hintoihin nousupaineita muuttovoittoalueilla ja toisaalta vaikeuttaa asuntojen myyntiä ja laskee hintoja muuttotappioalueilla. Hintojen laskiessa yksittäisen kotitalouden asuntoluoton määrä voi pahassa tapauksessa ylittää asunnosta saatavan myyntihinnan.

Tällä hetkellä ei erityistukitoimenpiteitä voida asuntoluottojen osalta pitää ajankohtaisina,

mutta mielestäni tilannetta on seurattava tarkasti. Lisäksi olen sitä mieltä, että hallituksen yleistä talouspolitiikkaa sekä työllisyys-, alue- ja asuntopolitiikkaa on kehitettävä johdonmukaisena kokonaisuutena.

Ed. Uotilan kysymykseen siitä, onko vajaan 7 miljoonan markan lisäpanostus ylivelkaantuneiden neuvontaan ja auttamiseen liikaa, vastaan omalta osaltani, että ei ole.

Ed. A. Seppälä: Arvoisa puhemies! Ylivelkaantuneiden aseman parantaminen on ajan-kohtainen ja tärkeä asia. Eduskuntavaalikierroksen aikana useat yksittäiset henkilöt ottivat esille velkajärjestelyyn liittyvät asiat. Esille nousi hyvin monia asioita, jotka on syytä ottaa tarkasteluun, kun ylivelkaantuneiden asemaa parannetaan.

Väliaikaisen syyn perusteella maksukyvyttöminä olevat henkilöt joutuvat hankkimaan esimerkiksi sairaudestaan hyvin tarkat tiedot ja todistelemaan niitä velkojilleen saadakseen velkajärjestelypäätöksen ja maksuohjelman hyväksytyksi. Usein tuntuu kohtuuttomalta, että henkilö joutuu velkajärjestelyssä paljastamaan niin paljon omia henkilökohtaisia asioitaan velkojille, esimerkiksi sairaudet, mielenterveys-, perheasiat jne.

Nuoren työttömäksi joutuneen tai joutuvan asema on huono. Hän saattaa joutua odottelemaan hakemuksen jättämismahdollisuutta yleensä pitkään, jopa kaksi kolme vuotta. Erikoinen suuri ongelma on nuorten työttömiksi jäävien miesten kohdalla. Heillä on usein myöskin merkittävä elatusvelvollisuus, ja omaan elämiseen asumiskustannusten maksun jälkeen ei jää juuri mitään.

Tällä hetkellä velalliset eivät ole saman arvoisessa asemassa. Esimerkiksi oikeusaputoimistoissa peritään korvaus saman lainsäädännön perusteella kuin muustakin oikeusavusta, kun toisaalta erilaisissa velkaneuvontayksiköissä palvelut ovat velalliselle ilmaisia. Oikeusministeriöhan kustantaa varoistaan tekijäorganisaatiolle tapauskohtaisen korvauksen.

Takaajien asema velkajärjestelyissä on edelleen hankala, ja monia ristiriitatilanteita aiheutuu muun muassa sukulaisuussuhteiden takia sekä sekavien yritysluottoihin liittyneiden takausvastuiden syntymisen ja oikeellisuuden selvittelyssä. Velkaneuvonnan palvelut eivät ole kaikille myöskään ilmaisia vuoden 98 kesäkuun jälkeen, mikä saattaa myös asettaa velalliset eriarvoiseen asemaan.

Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota siihen, että velalliset saavat samoilla periaatteilla ja perusteilla joko maksutonta tai osittain korvaavaa apua ja neuvontaa riippumatta siitä, mistä organisaatiosta sitä joutuvat hakemaan.

Velkaneuvonnan meneillään olevassa uudelleenjärjestelyssä olisi käsitykseni mukaan oleellista huomioida erityisesti asiakkaiden mahdollisimman tasapuoliset oikeudet velkaneuvonnan avun saamiseen samoilla kustannuksilla riittävän läheltä ja riittävän ammattitaitoisesti ja vastuullisesti annettuna, olipa organisaatio mikä tahansa.

Velkaneuvonnan jatkuvuus on tarpeen, koska sen väliaikaisuus on aiheuttanut monille asiakkaille viivytyksen takia myös lisää taloudellisia ongelmia. Nuorten osalta tulisi huomioida heidän tulevaisuuden tilanteensa ja antaa talous- ja velkaneuvontaan liittyvää koulutusta ja ohjausta lukioissa, armeijassa, ammatillisissa oppilaitoksissa ennalta ehkäisevänä toimintana.

Puhemies: Muistutan tässä yhteydessä, että kaikkia vastauspuheenvuoroja ei todellakaan voi edes antaa, koska meillä on lista kovin pitkä, mutta annan näitä minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja aina silloin tällöin — se minuutti koskee myös ministereitä — enkä ministereillekään automaattisesti, jos saan muistuttaa.

Mutta ed. Aula oli pyytänyt ministereiden jälkeen ensimmäisen vastauspuheenvuoron, ja hän saa sen nyt.

Ed. Aula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Siimes oli aivan oikeassa siinä, että velkaongelmista aika monet periytyvät 80-luvun lopulta, jolloin moni nuori perhe joutui vuokra-asuntopulan takia ostamaan erittäin kalliisti hinnoitellun omistusasunnon. Kymmenillä tuhansilla vuokralla asuvilla on edelleen näitä velkoja maksettavanaan.

Ministerin puheenvuoro ja hallituksen ohjelmakin on kuitenkin ristiriitainen juuri näiden henkilöiden osalta. Ministeri luutteli monenlaisia toimenpiteitä, joista ei kuitenkaan jäänyt oikein mitään käteen, ja useimmat niistä koskivat arava-asioita. Mutta perheistä suurin osa on ottanut vapailta markkinoilta asuntolainaa, ja heidän selviytymisensä kannalta hyvin olennainen asia on asuntolainan korkojen verovähennysoikeus. Hallitusohjelmassa todetaan, että ylimääräinen korkovähennys poistetaan. Ylimääräinen korkovähennys oli juuri sellainen toimenpide, jonka

eduskunta ajoi läpi 90-luvun alussa, jotta näiden 80-luvun lopulla asunovelkaantuneiden perheiden tilanne ei tulisi kohtuuttomaksi.

Minkä takia, ministeri Siimes, hallitusohjelma on tältä osin ristiriitainen, ja mitä todella aiotte tehdä tälle asialle?

Ministeri Siimes (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassahan ei ole käsitelty näiltä osin ylivelkaantumisongelmaa eikä ylimääräisen korkovähennyksen poistamista ole ajateltu vastauksena ylivelkaantumiskeskusteluun. Sitä on ajateltu puhtaasti toimenpiteenä, joka laajentaa valtion veropohjaa. Sanonpa vain sen, että aika monilla henkilöillä, joilla on oikeus 90-luvun alkupuolen tilanteen mukaisesti määräytyneeseen ylimääräiseen korkovähennykseen, ei enää edes ole niitä velkoja, joista vähennystä saadaan. Kuulun esimerkiksi itse tällaiseen joukkoon puolisoni puolesta, jolla on ollut asunovelka, ei ole enää, koska asumme vuokralla, mutta vähennys on ollut silti olemassa. Lainsäädäntö ei ole ollut loogista.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Suomessa on tällä hetkellä käytännössä noin miljoona velkasyrjäytettyä ihmistä. Maksuhäiriöisiksi on luokiteltu yli 300 000 kotitaloutta, joihin kuuluvien miljoonan suomalaisen elämä on rajoitettu. Esimerkkinä näistä vaikeuttavista tekijöistä mainittakoon vaikeudet saada työtä, vakuutusta, vuokra-asuntoa, pankkitiliä, puhelinliittymää ja ennakoperintärekisteröintiä, muutamia vain mainitakseni.

Suomessa on yli 180 000 varattomaksi luokiteltua ihmistä, kun velkajärjestelyjä on tehty tähän mennessä vasta runsaat 40 000. Ylivelkaisten määrä ei olekaan riittävästi vähentynyt viime vuosina. Uskallan väittää, että edellä mainitsemani miljoona maksuhäiriöistä suomalaista eivät ole se joukko, jolta tätä yhteiskuntaa on suojeltava. Jos jonkun mielestä on, silloin hänen on hyväksyttävä sekin tosiasia, että tuolloin joka viides suomalainen olisi epärehellinen talousrikollinen. Yhtä mahdoton väittää, että samainen viidesosa suomalaisista olisi pidettävä holhouksessa. Ei näin voi olla eikä käydä, vaan on tehtävä jotain tilanteen ratkaisemiseksi.

Harjoitetun ja edelleen harjoitettavan syrjäyttämisen seurauksena saamme kannettavaksemme mittavia työvoimapolitiittisia, taloudellisia, sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia. Niiden mukana tulevat monet kustannukset, kun ihmiset

ajautuvat avioeroon, loppuun palamiseen, alkoholismiin, mielenterveysongelmiin, harmaaseen talouteen ja rikollisuuteen.

Kannustinloukkuongelman ainoaksi ratkaisuksi ei käy hallituksen ajama tukimuotojen supistaminen ja alasajo. Nälkä tuntuu samalta, joutuipa se liian pienestä palkasta tai liian vähäisestä sosiaalituesta.

Valtiovalta on tehnyt itse viime vuosina vakavia virheitä, joiden seurausta ovat ylivelkatilanteet. Mikäli pankkituki olisi kanavoitu myös allekirjoittaneen esittämällä tavalla hädässä olleiden ihmisten ja yritysten kautta pankeille, olisi tilanne tänä päivänä aivan toisenlainen. Nyt on ylivelkapommin purkaminen toteutettava tavalla, joka palauttaa välittömästi yhteiskuntamme rakentaviksi voimavaroiksi, kuten yrittäjiksi, työvoimaksi ja kuluttajiksi, tällä hetkellä maksuhäiriömerkintöjen ja velkajärjestelyrekistereiden halvaannuttamina olevat terveet ja vastuuntuntoiset kansalaiset.

Tämä tavoite ei toteudu nykyisellä velkajärjestelylailla eikä pitkittämällä Arsenalin alasajoa, saati myymällä siitä ilman tarjouskilpailua parhaita osia entiselle henkilökunnalle.

Ed. Raima: Arvoisa puhemies! Valtiontalouden syöksykierre katkaistiin edellisen hallituksen aikana ja Suomi saatettiin kovien vaiheiden jälkeen Emun mallijäseneksi. Ahon hallituksen aikaisia valintoja oli suurtyöttömyys ja massiivinen pankkituki, ja juuri tämän valtion myöntämän avoimen valtakirjan myötä pankit kaatoivat satoja normaalisti elinkelpoisia yrityksiä. Laskun maksoivat veronmaksajat. Työntekijät ja myös yrittäjät joutuivat kilometritehtaille, kuten tiedämme.

Valtiontaloudessa on nyt valoa putken päässä näkyvissä, ja verorahoilla jaloilleen autetut pankit esittelevät kilvan voitollisia tilinpäätöksiään. Suomi on myös kansainvälisessä kilpailukykytarkastelussa kolmannella sijalla kaikki Euroopan maat taakse jättäneenä. On siis syytä kysyä, kun valtiontalous on kunnossa, ovatko kansalaiset kunnossa.

Sen takia on nyt paneuduttava siihen, miten nousukaudesta syystä tai toisesta syrjäytyneillä tavallisilla kansalaisilla menee, ja myös siihen, miten heitä voitaisiin auttaa. Ylivelkaantuminen heijastuksineen koskettaa työttömyyden lailla todella mittavaa määrää suomalaisia. Samoin takaajien asemaan velkajärjestelyissä ei ole juuri paneuduttu. Pankkien ja muiden velkojien saatat ovat aina etusijalla.

Velkajärjestelyn kaltainen velkojen anteeksi-
anto tulisi mahdollistaa myös niiden ihmisten
osalta, jotka ovat ylivoimaisten velkojen edessä
ilman mahdollisuutta päästä velkajärjestelyyn.
Tällä hetkellä muun muassa velkajärjestelyyn
pääsyn ehtona oleva kahden vuoden yhtäjaksoi-
nen työttömyys rajaa käytännössä suurimman
osan pitkäaikaistyöttömistä velkajärjestelyn ul-
kopuolelle. Velat eivät nykyisen lain mukaan
vanhene koskaan, kuten täällä todettiin myös
hallituksen taholta, jos velkoja hakee saatavia
ulosoton kautta kerran kymmenessä vuodessa.
Toiseen ja kolmanteen polveen periytyvä elin-
ikäinen velkavankeus on kyllä todella erikoinen.

Suomen rikosoikeudessa ei vastaavanlaisia
rangaistuksia muuten siviilioikeuden puolella
tuomita, ja kun siihen liittyy vielä luottohäiriöi-
den rekisteröinnistä aiheutuvat vaikeudet ja mo-
net monet muut, on ehdottomasti yhteiskunnan
kannalta perusteltua tarjota näille ihmisille mah-
dollisuus päästä velkajärjestelyn kaltaisen men-
nettelyn kautta tilanteeseen, jossa normaali elä-
mä ja toisaalta veronmaksu voi alkaa yhteiskun-
nan täysivaltaisena jäsenenä. Tällä tavalla syr-
jäytyneisyyttä ja harmaata työntekoa myös väl-
tettäisiin.

Tämä voisi tapahtua ulosottolain ja velkajär-
jestelylain yhteensovittamisella. Kun tätä on ker-
ran Ulosotto 2000 -toimikunta viime vuoden
tammikuussa työssään jo esitellyt, toivon, että
uusi ministeri Koskinen todella panee nyt vauhtia
tähän asiaan ja lainsäädäntöä lähdetään teke-
mään. Ei täällä ajankohtaiskeskusteluja kaivata
eikä pitkiä puhemaratonereita. Meillä on viime vuo-
delta jo valmiit mallit, millä tätä voidaan tehdä.

Itse asiassa voin huomauttaa, että jo valtiopäi-
vien avajaispäivänä muutama kymmenen minu-
uttia avajaisten jälkeen jätin lakialoitteen 4/99
ulosottolain 3 luvun muuttamisesta, jossa on
muutamia muitakin edustajia mukana ja jossa
oikeusministeriön esitykseen perustuen esitetään
myös erästä ratkaisumallia, jolla säädettäisiin
ulosottoperusteelle vanhentumisaika ja toisaalta
soviteltaisiin suuria velkoja velan syntyolosuh-
teisiin liittyvien syiden perusteella.

Toivon, että tässä todella lähdetään mieluusti
nyt tietysti hallituksen esityksen kautta mahdol-
lisimman nopeasti liikkeelle. Tai sitten kyllä
eduskunnan täytyy ajankohtaiskeskustelujen si-
jasta toimia, kuten täällä joskus on toimittu ai-
kaisemminkin, eli säätää itse sitten ...

Puhemies (koputtaa): Kolme minuuttia
on kulunut!

Puhuja : ... laki, joka korjaa tämän kansal-
lisen häpeän.

Puhemies : Se maratonera loppui!

Ed. Aittomies : Puhemies! Viime vuosi-
kymmenien aikana ylivelkaantuminen on ollut
kovin tuttu ilmiö sekä meillä Suomessa että mo-
nessa muussa yhteiskunnassa. Yhtä tuttuja ovat
olleet ne syyt, jotka ovat johtaneet ylivelkaantu-
miseen, ja näitä syitä on karkeasti ajatellen kaksi:
Toinen on se, että ylivelkaantuminen on ta-
pahtunut huolettoman elämän kautta ”iloisessa
hummauksessa eläen”, niin kuin Seitsemässä
veljeksessä sanotaan, jos tämä asia nyt tähän
asiaan sillä tavalla liittyy. Toinen on taas se il-
miö, jossa ylivelkaantuminen on aiheutunut olo-
suhteiden pakosta siitä huolimatta, että henkilö
on hoitanut asioitaan, niin kuin huolellisen isän-
nän tulee hoitaa, parhaansa yrittäen, mutta olo-
suhteet ovat vaikuttaneet tämän ylivelkaantumisen.

Erityisesti 90-luvulla nämä viimeksi mainitus-
ta syystä ylivelkaantuneet, ne, jotka ovat huolel-
lisen isännän tavoin toimineet, ovat suhteessa
paljon lisääntyneet näihin huolettomasti vel-
kaantuneisiin nähden. Tästä syystä on erittäin
tärkeää, että 90-luvun velkaantuneisiin kohdis-
tettaisiin yhteiskunnan taholta sellaisia toimen-
piteitä, jotka voisivat heitä auttaa.

Tämä tilanne on kuitenkin hyvin ongelmalli-
nen. Ei ole yksistään kysymys siitä, että keksi-
tään, millä tavalla autetaan. Yhteiskunta vaatii,
että nämä velkaantuneet jaetaan vuohiin ja lam-
paisiin, toisin sanoen erotellaan ne, jotka ovat
eläneet huolettomasti, niistä, jotka ovat eläneet
huolellisen isännän tavoin. Yhteiskunta hyväk-
syy verovarilla tukemisen niiden osalta, jotka
ovat huolellisen isännän tavoin toimineet, mutta
ei hyväksy niiden tukemista, jotka ovat eläneet
huolettomasti ja hummauksessa. Tämä asia täy-
tyy varmasti hoitaa tällä tavalla valikoiden, jos
aiotaan keksiä sellaisia keinoja, joilla näitä ylivel-
kaantuneita tuetaan. Tämä tuntuu aika karkeal-
ta ajatukselta, rouva puhemies, mutta uskon,
että minä välitän suomalaisen yhteiskunnan tun-
toja tässä asiassa.

Sitten eräs asia, josta ei ole vielä puhuttu, on
se, että luottokelpoisuutensa menettäneet ihmiset
ovat hyvin usein näitä huolellisia isäntiä, jotka
ovat parhaansa yrittäneet mutta menettäneet
kaiken. Näiden luottokelpoisuuden palauttami-
nen, jos he ovat olleet huolellisia isäntiä, olisi
äärettömän tärkeää, koska Suomi tarvitsee hy-

viä yrittäjiä, sellaisia yrittäjiä, jotka pystyvät työllistämään ja käyttämään aikaisempia taitoja hyväkseen yhteiskunnassa. Tästäkin asiasta on puhuttu, rouva puhemies. Minä katsoisin, että juuri tämä luottokelpoisuuden palauttaminen sellaisille ihmisille, jotka menestyvät yhteiskunnassa, pystyvät työllistämään, olisi äärettömän tärkeä asia ja liittyy läheisesti juuri tähän ylivelkaantumiseen myöskin tältä osin.

Eli toisin sanoen, suhtaudun hyvin epäilevästi asioihin, valitettavasti, hyvällä uskolla kuitenkin, mutta haluaisin ottaa myöskin nämä yrittäjät ja luottokelpoisuuden menettäneet yrittäjät tähän keskustelun osaan mukaan tällä tavoin kuin olen tässä esittänyt. Ugh, olen puhunut.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Ylivelkaantuneiden ongelma on monimuotoinen. Siksi siihen tarvitaan monia eri ratkaisumalleja. Eräällä ystävälläni on 20 miljoonaa markkaa velkaa. Velan korko kasvattaa pääomaa kuukausittain tuhansia markkoja. Tämän entisen yrittäjän yritys toimii tällä hetkellä erittäin hyvin, on yksi Suomen suosituimmista matkailuyrityksistä. Entinen yrittäjä sen sijaan ei voi enää asua Suomessa, koska hän ei saa asuntoa, ei puhelinta, ei mitään elämän perusasioita. Jos mitään ei lainsäädännössä tapahdu, hän on velkaorja lopun elämäänsä. Tilanne on kohtuuton.

Kohtuuton on tilanne myös niillä takausvelallisisilla, jotka osaksi ymmärtämättömyyttään ovat jääneet velkataakan alle. Osa näistä on nyt työttöminä.

Ylivelkaantuneita on syntynyt myös työttömyyskierteen vuoksi. Kun ihmiset uskoivat 1980-luvulla tulevaisuuteen, he investoivat, heitä jopa kehoitettiin investoimaan. Kun työttömyys 90-luvun alussa pamahti päälle, moni jäi velkaloukkuun. Henkinen kynnyks nousi ylös toivotomuuden suosta on ollut korkea. Ongelmana näillä henkilöillä on myös luottorekisterimerkinnot, jotka rajaavat mahdollisuutta niin sanottuun normaaliin elämään.

Mitä siis tehdä? Mitä halutaan tehdä? Varmaankin kaikki olemme sitä mieltä, että jotain tilanteelle on tehtävä. Kysymys on myös työllisyydestä taloudellisten ja henkisten kärsimysten lisäksi.

Arvoisa puhemies! Ylivelkaantuneille yrittäjille, joiden toimintaan ei ole liittynyt rikosta, voitaisiin tehdä jotakin. Erittäin tiukan seulonnan jälkeen heitä voitaisiin jopa vapauttaa veloistaan, sillä nyt pääosaa heistä pidetään toimetomina tai he eivät voi toimia omaan lukuunsa tai

heidän on pakko tehdä harmaata työtä. Monet tuntemistani ylivelkaantuneista yrittäjistä ovat joutuneet kohtuuttomaan tilanteeseen nimenomaan pankkikriisin mainingeissa. Siksi olisi kohtuullista helpottaa heidän tilannettaan, sillä monet heistä voisivat vielä toimia yrittäjinä, virheistä oppineina hyvinäkin yrittäjinä.

Ed. Korteniemi: Arvoisa rouva puhemies! Ylivelkaantuneiden aseman parantaminen on yhä erittäin ajankohtainen ja tärkeä asia. Onhan tämä asia ollut esillä aikaisemminkin moneneen kertaan, mutta toimenpiteet asian hoitamiseksi ja ylivelkaantuneiden aseman helpottamiseksi ovat olleet riittämättömiä. Tiedämme hyvin, että ylivelkaantumisen taustat ovat monenlaisia. Taustalta löytyy omaa tuottamusta ja taitamattomuutta mutta paljon on myös tietämättömyydestä ja hyväuskoisuudesta johtuneita seuraamuksia. On myös paljon niitä, jotka ovat tulleet suorastaan rikollisen toiminnan kautta vedetyiksi mukaan prosessiin, joka on aiheuttanut sen, että he ovat menettäneet kaiken omaisuutensa ja joutuneet vielä loppuelämäksi velkavankeuteen.

Ihmiset uskoivat pankin edustavan luotettavaa tietämystä taloudellisissa asioissa ja erehtyivät esimerkiksi takausvastuusiin liian helposti. Tosiasiassa pankki varmisti omat saatavansa ja näyttää hyvin vähän piitanneen yksityisistä ihmisistä, jotka näin monesti suorastaan pankin erehdyttämänä menettivät kaiken omaisuutensa ja joutuivat ylivelkaantumisen kierteeseen. Kaikki tapahtui pykälien mukaan oikein, mutta moraalisesti täysin väärin. Nyt moni pienituloinen ihminen, eläkeläinenkin, maksaa takausvastuista saamiaan laskuja pankeille, jotka tekevät taas kilvan voitollisia tilinpäätöksiä. Myös moni yrittäjä on menettänyt kaiken, eikä uuden yrityksen aloittamiseen ole mahdollisuuksia. Näin yksityiset kansalaiset ovat jääneet yksin taistelemaan ongelmiansa kanssa.

Ei siis ihme, että niin moni kansalainen on katkera. Tätä katkeruuden taakkaa on lisännyt se, että velkajärjestelyissäkin näyttävät hyväosaiset saaneen paremman kohtelun kuin tavalliset kansalaiset. Tapaus Sundqvist, jota on täällä eduskunnassakin puitu edellisellä kaudella moneneen kertaan, on tästä riipaiseva esimerkki. Kansalaisten yhdenvertaisuus ei ole toteutunut velkajärjestelyissä.

Nyt on aika odottaa hallitukselta sellaisia esityksiä, jotka tekevät paremmin oikeutta yksityisille vaikeuksien kanssa kamppaileville kansalai-

sille. Ministerien edellä esittämät toimenpiteet eivät perusongelmia vielä ratkaise.

Lopuksi otan vielä esille erityisesti Lappia koskevan erityiskysymyksen. Aikanaan valtion toimesta edistettiin porotilojen ja luontaiselinkeinotilojen perustamista. Toimenpide oli oikea, ja sillä on ollut myönteistä merkitystä näiden elinkeinojen kannalta, ja näin edistettiin myös Lapin kylien perusasutuksen säilymistä. Onnetonta on ollut kuitenkin se, että hyvin monet porotilat ja luontaiselinkeinotilat ajautuivat hyvin nopeasti suuriin taloudellisiin vaikeuksiin. Tähän on monia syitä, jotka ovat vaikuttaneet saman suuntaisesti. Tilojen lunastushinta määriteltiin liian korkeaksi, metsätyöt koneellistuivat, poronlihan ja luontaistilojen muiden tuotteiden hinnat romahtivat jne. Tästä on ollut seurauksena se, että hyvin monet porotilat ja luontaiselinkeinotilat ovat joutuneet vaikeuksiin.

Tämä on tiedostettu myös valtiovarallisuuden taholta, ja ratkaisua on etsitty työryhmässä, joka jätti viime viikolla mietintönsä maa- ja metsätalousministeriölle. Toivon, että työryhmän ehdotukset pannaan mahdollisimman pian täytäntöön.

Ed. Haatainen: Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä joka kymmenennellä alle 30-vuotiaalla on merkintä maksuhäiriörekisterissä. Nuoret ovat siinä ryhmässä yliedustettuina. Näyttää siltä, että vaikka muiden ikäryhmien merkinnät vähenevät, nuorten maksuhäiriöt sen kuin vain lisääntyvät. Nuorten ylivelkaantumisesta kysymys ei suinkaan ole suurista markkamääristä. Monesti kysymys on vain muutamasta kymmenestä tuhannesta markasta. Velkamerkinnät vaikuttavat kuitenkin nuoren elämään hyvin paljon ja pitkän aikaa ikävällä tavalla. Jos on merkintä maksuhäiriörekisterissä, se vaikuttaa työnsaantiin, asunnonsaantiin, ja kun perhettä perustetaan, se vaikuttaa jopa asuntolainan saantiin.

Suomiin siirtyi hyvin nopeasti avoimeen markkinatalouteen. Tuntuu siltä, että tämän päivän keski-ikäiset varttuivat kuluttajiksi aivan erilaisena aikana. Ehkä tämä on syynä myös siihen, että vanhemmat eivät varmaankaan ole osanneet kasvattaa nuoria siihen yhteiskuntaan, jossa kaikki on kaupan ja jossa kioskeilla ja metroasemilla tyrkytetään kymppitonni lainaa ajatuksella: osta nyt ja ajattele sitten huomenna. Nuorille markkinoidaan unelmahäitä, asunnon hankkimista, lomamatkaa ja asunnon kerralla kuntoon pistämistä. Komea liikkeellelähtö kaa- tuuikin sitten ensimmäiseen eteen tulevaan vastoin käymiseen. Ilmiö ei suinkaan ole vain suo-

malainen. Myös saksalainen aikakauslehti *Der Spiegel* otti asian vakavasti esille.

Suomen Kuluttajaliitto on antanut velkaneuvontaa kohta 15 vuotta. Vaikka talouden lama on takanapäin, näyttää siltä, että velkaneuvonnan asiakkaiden määrä on alkanut taas kasvaa ja ylivelkaantuneiden ongelmat ovat entisenlaisia, niin kuin täällä on kuvattu yrittäjiä, joiden yritys kaatui 90-luvun alussa ja velat jäivät sitten henkilökohtaiselle vastuulle. Toinen ongelmaryhmä on ylivelkaantuneet nuoret.

Nuorten työura on nykyisin katkonainen. On osa-aikatyötä, pätkätyötä ja määräaikaista työsuhdetta. Tulot heittelevät myös kuukaudesta toiseen. Nuoren on vaikea selvitä taloudellisesti tällaisessa tilanteessa, varsinkin kun tieto luotoista ja koroista saattaa olla sangen puutteellista. Minusta talousopetus pitäisikin saada koulujen kasvatukseen ja yhteiskuntaopin opetukseen mukaan, jotta tietotaito kasvaisi.

Toinen tärkeä asia minusta on velkaantuneiden auttamisessa kuluttajajärjestöjen työn kunnioittaminen. Toivoisinkin, että velkaneuvonta saataisiin lakisääteiseksi toiminnaksi, jota kunta voisi järjestää, ja valtio sen suoraan kunnille rahoittaisi. Tähän työhön pitäisi ottaa myös kuluttajajärjestöt mukaan.

Ed. Jäättelä: (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Haatainen kiinnitti huomiota tärkeään asiaan, nuorten ylivelkaantuneisuuteen. Edellä myös ed. Uotila edellytti hallitukselta, että pankkien vastuuta on lisättävä. Olisinkin tiedustellut ministereiltä:

Mitä hallitus aikoo tehdä, että pankkien vastuuta lainojen markkinoinnissa lisätään niin, että ei tarjota nuorille unelmalomia tehden sellaista mielikuvaa, että lainaa ei tarvitse koskaan edes maksaa takaisin? Mitä ja milloin hallitus aikoo tehdä pankkien vastuun lisäämiseksi niin, että ylivelkaantuneisuus estetään?

Ed. Uotila: (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä yhteydessä muutamalla sanalla kommentaisin ministereiden puheenvuoroja.

Myönteisintä ministeri Koskisen puheenvuorossa oli näkemys ulosottolain nähtävissä olevasta uudistuksesta siten, että ulosottooperusteen vanhentumiselle tulisi määrää aika. Se olisi eräänlainen helpotus tai armahdusaika, jos se niin toteutuisi, ja sitä pitää kaikin puolin tukea. Mutta ministeri Koskinen ei kommentoinut sitä, pitäisikö asuntomenot sisällyttää ulosoton suojaosuu-

teen, kuten Ruotsissa tehdään. Tällä on hyvin suuri merkitys monelle ulosoton kohteena olevalle, jolla on suuret asuntomenot.

Samoin jäin vähän odottamaan ministeri Koskisen kantaa velkaneuvonnan vakinaistamiseen ja lakisääteistämiseen. Kerroin kyllä VM:n lausunnon kannan, mutta ministeri Koskisella oletaisi olevan selkeä, uudistusta tukeva kanta.

Mitä tulee ministeri Biaudet'n kantaan siihen, että armahdus ei tule kysymykseen, pitäisi kuitenkin vakavasti miettiä kansainvälisiä esimerkkejä, esimerkiksi sitä, että Hollannissa on arvioitu, että kolme vuotta on se raja, minkä verran ihminen voidaan todella täysin kyykyssä pitää. Sen jälkeen hän syrjäytyy ja tuhoutuu. Eräänlainen loppu pitää tällaiselle velkakärsimyksellekin kerta kaikkiaan vaikkapa armahduksella aikaansaada.

Puhemies: Tässä vaiheessa otamme seuraavan debatin: vastauspuheenvuorot edustajille Ala-Nissilä ja Saarinen ja sitten ministereille Siimes ja Johannes Koskinen. Sitten menemme pitkään puhujalistaamme.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin tulen luotonantoon. Suomen Pankin osastopäällikkö Pikkarainen sanoi tänään lehtien mukaan, että euroalueella korkotaso on reuna-alueella liian alhainen, kai josain Portugalissa ja Irlannissa luottoekspansio on jo 20—30 prosenttia. Suomessakin se on kasvanut. Se on kai 12 prosenttia tällä hetkellä. Pankit kilpailevat tarjouksissaan.

Katsotteko, ministeri Siimes, että nyt olisi seurattava pankkien lainatarjoustoimintaa ja että meillä luottoekspansio olisi tällä hetkellä kasvamassa liian nopeasti?

Ed. Saarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä kommentoin ministeri Koskisen puheenvuorosta vain yhtä kohtaa. Hän sanoi jotenkin tähän tapaan, että tilannetta voidaan kohtuullistaa sillä tavalla, että maksetaan ensin velkapääomaa ja sitten vasta ryhdytään lyhentämään korkopääomaa. Tämä ei käytännössä ensinnäkään toimi näin. Velkojat ovat armottomia eivätkä hyväksy näitä järjestelyjä.

Monissa tilanteissa olen kuullut ja havainnut, että yliaikakorot suhteessa jäljellä olevaan velkapääomaan ovat jopa suurempia kuin jäljellä oleva velkapääoma. Etenkin pätikätyötä tekevien osalta tämä on ihan kohtuuton tilanne.

Aikooko hallitus ryhtyä joihinkin toimenpiteisiin asian korjaamiseksi?

Ministeri Siimes (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lyhyesti totean ed. Jäätteenmäen kysymykseen, että pankkienhan täytyy nyt jo niin sanotusti noudattaa hyvää pankkitapaa lainojen markkinoinnissa ja myös takaussopimusten teossa. Rahoitustarkastuksella on aika selkeät pankeille annetut ohjeet siitä, kuinka pitää toimia. Esimerkiksi takauksessa käytetään hienosti sanottuna vakioituja sopimuksia, että tietyt asiat täytyy selvittää takaajalle, ja sen enempää asiaan ei voi puuttua. Markkinointitypikälää valvotaan tarkkaan niin, että asiakkaan turvallisuutta ei saa vaarantaa antamalla esimerkiksi vääriä tietoja siitä, mitä lainan ottaminen edellyttää. Matkoja onneksi mainostavat muut kuin pankit.

Luottoekspansioista vastaisin sen verran, että tilannetta täytyy seurata tarkkaan, koska alhainen korkotaso ja paraneva työllisyys houkuttavat lainanottoon, mutta ei ainakaan minun mielestäni tilanne vielä hälyttävä ole. Eiköhän aika monilla, myös pankeissa, ole tuoreessa muistissa se, miten luottotappioita saadaan aikaan. Käsittääkseni esimerkiksi asiakkaitten maksukyvyyn arviointi on nykyisin aika huolellista.

Oikeusministeri Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Uotilan kysymykseen asumismenojen huomioon ottamisesta totean, että nyt on jo vapaakuukausien saamisessa yksi peruste se, että on poikkeuksellisen suuret asumismenot. Toisaalta pitää menettelyn olla kuitenkin siinä määrin kaavamainen, kun on miljoonia ulosottotapauksia, että ei voida lähteä siitä, että järjestään kaikkien osalta tehtäisiin yksilökohtaisia arvioita siitä, kuinka suuret asumismenot ovat.

Kolmas syy siihen, minkä takia yleiseen käytäntöön ei voida mennä on, että jos lähdemme puhtaasti asumismenoista, niin eräiltä julkisuudessa runsaasti olleilta liikemiehiltä, joilla on esimerkiksi satojentuhansien markkojen vuotuiset asumismenot, ulosotto olisi vielä senkin takia vaikeampaa, jos se jo nyt on sen takia, että omaisuutta on siirretty muihin nimiin. Hyvin yksinkertaista ratkaisua tässä ei ole.

Ed. Saariselle sanoisin, että tuo oli hiukan oikaistua, mutta tosiaan ongelma on se, että korkoihin menee aivan kohtuuttoman iso osa. Pitäisi pyrkiä siihen, että kiinnitettäisiin enemmän huomiota varsinaisen päävelan lyhentämiseen. Käy-

tännössähän se tarkoittaisi juuri sitä, että anteeksi annettaisiin tavallaan osa korkoa, kohtuullistettaisiin jälkikäteen ylisuuria korkoja.

Peruspalveluministeri B i a u d e t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myös omalta osaltani puhuin nimenomaan yleisestä armahduksesta. Olen kyllä samaa mieltä aikaisempien puhujien kanssa siitä, että eri tapoja ikään kuin armahtaa henkilökohtaisen konkurssin kautta, jonkin näköisten maksuohjelmien kautta, pitää vakavasti harkita. Mutta luulen, että yleistämistä pitää varoa, varsinkin jos ajatellaan uusavuttomuutta, johon ed. Haatainen ehkä hieman viittasi ja joka ei liity vain siihen, että ei osaa enää keittää puuroa, vaan ettei oikein osaa hallita omaa talouttaan ja omia menojaan. Yleinen armahduksen tieto voisi olla mielestäni erittäin vahingollinen, joten hyvin tärkeää on vielä tiedostaa se, että velat joutuu maksamaan. On hyvin erikoinen järjestely, jossa pyritään anteeksi antamaan velasta osa, ja sen tapahtuu vain inhimillisistä syistä johtuen. Sosiaaliviranomaiset ovat erittäin kiinnostuneita siitä, että myös sosiaalityön osana voidaan osallistua velka- ja talousohjaukseen.

Ed. L a p i n t i e: Arvoisa puhemies! Viime viikolla järjestetyssä Velkaneuvojat ry:n koulutustilaisuudessa tuli esille ainakin minulle uusia velkajärjestelylakiin liittyviä epäkohtia. Ehkä yllättävin oli tieto siitä, että eri puolilla maata on hyvin erilainen tapa käsitellä näitä asioita.

Omassa kotikaupungissani Turussa 35 prosenttia velkajärjestelyhakemuksista hylätään, kun taas vertailuna esimerkiksi Oulussa hylkäysprosentti on 7. Tämähän on erittäin huolestuttavaa, koska ihmiset ovat kuitenkin yhtä lailla ahdingossa ja samanlaisessa tilanteessa.

Syitä erilaiseen käsittelyyn löytyy useitakin, mutta yksi ilmeinen on se, että velkaneuvoja on hyvin eri tavalla saatavilla. Turussa on yksi velkaneuvoja, jonka palkkaus näyttää olevan vaaka-alaudalla tulevaisuudessa, kun taas esimerkiksi Helsingin seudulla tilanne on hyvinkin hoidossa ja Vantaalla muistaakseni on peräti seitsemän velkaneuvojaa. Tällä hetkellä velkaneuvojen asema ei ole lakisääteinen eikä kunnille pakollinen, joten varmasti yksi hyvin nopeasti toteutettava tapa tilanteen korjaamiseksi olisi juuri se, että velkaneuvojen asema vakiinnutettaisiin ja tavallaan pakotetaan kaikki kunnat järjestämään velkaneuvojan palvelu.

Oikeusministeriö on tukenut vuodessa velka-

neuvojan työtä 110 000 markalla velkaneuvojaa kohti. Tämä tuki on pienentynyt viime vuosina. Kuntien maksettavana on tällä hetkellä noin puolet kuluista. Kaiken kaikkiaan oikeusministeriö on varannut tarkoitukseen 12,5 miljoonaa markkaa. Aikaisemmassa keskustelussa tuli esille 7 miljoonan markan lisätarve, ja toivon nyt, kun tämän ajankohtaiskeskustelun antia hallituksessa selvitetään, että otetaan tämä erittäin vakavasti ja lisätään 7 miljoonaa markkaa oikeusministeriön budjettiin. Silloin velkaneuvontapalvelu voidaan toteuttaa kattavasti eri puolilla Suomea.

Sen lisäksi, että velkaneuvojat neuvovat taloudellisissa asioissa, hyvin usein ylivelkaantumiseen liittyy myös henkisiä ongelmia ja perheen kriisiä, syrjäytymistä. Velkaneuvojen asema ei ole ollenkaan helppo, vaan heiltä vaaditaan myös pätevyyttä ja koulutusta.

Toinen asia, joka on ollut tiedossa sen jälkeen, kun velkajärjestelylakia pari vuotta sitten muutettiin, on se, että todella heikossa ja huonossa asemassa olevat ihmiset eivät velkajärjestelylain piiriin pääse. Toivoisinkin nyt oikeusministeriltä uutta esitystä tämän ongelman korjaamiseksi.

Ed. I m m o n e n: Arvoisa puhemies! Ylivelkaantuneitten ja heidän perheidensä kasautuva elämänhallinta- ja toimeentulo-ongelma on ratkaistava tällä hallituskaudella. Haluan osaltani olla mukana vaikuttamassa siihen, että tämä tärkeä asia etenee.

Olen useiden vuosien aikana saanut suoraa palautetta, sillä tunnen henkilökohtaisesti velkaneuvoja, sosiaalityöntekijöitä ja ylivelkaantuneita perheitä. Voin kertoa, että taloudellisen ja sosiaalisen romahduksen suosta on vaikea nousta ylös omin voimin. Niissä perheissä, joissa talous muutenkin on tiukka, lisäävät ylivelkaantuminen ja työttömyys henkistä ahdistusta entisestään.

Velkaneuvojat kertovat, että velkajärjestelyn saantiedellytysten tiukentuminen vuonna 97 johti velkajärjestelyhakemusten dramaattiseen vähenemiseen, karsittiinhan silloin velkajärjestelyn ulkopuolelle opiskelijat, osapäivä- ja määräaikaistyössä olevat sekä ennen kaikkea alle 2 vuotta työttöminä olleet. Tämä oli poikkeuksetta velkaneuvojen luokse tullut kaikkein suurin asiakasryhmä.

Karsiutuneiden ja hylättyjen elämä on yhtä selviytymistaistelua jatkuvassa ulosoton ja toivottomuuden tuskassa. Pidän varsin huolestuttavana tällaista tilannetta, jolloin jatkuva kamp-

pailu taloudellisten paineiden alla heijastuu joidenkin ylivelkaantuneiden terveyteen. Toisaalta velkaneuvojat kertovat niistä ilon hetkistä, jolloin velkajärjestelyn piiriin pääseminen on luonut ylivelkaantuneista perheistä perussuomalaisen sisun ja toiveikkuuden pesäkkeitä.

Arvoisa puhemies! Ylivelkaantuneiden asemaa voidaan parantaa muun muassa seuraavasti:

1) Velkajärjestelyn ulkopuolelle karsiutuneiden selviytymistäistelua on helpotettava edistämällä esimerkiksi takausjärjestelyn avulla vapaaehtoisten sopimusratkaisujen syntymistä ylivelkaantuneen ja velkojan välillä.

2) Tämän hallituskauden aikana on asetettava erityinen komitea, joka pyrkii löytämään ratkaisuja ylivelkaantuneiden perheiden moniin ongelmiin, kuten näiden perheiden nuorten koulutusmahdollisuuksien edistämiseen ja vanhempien ahdistuksen ja uupumuksen ehkäisemiseen. En pitäisi mahdolltomana ajatusta loma- ja virkistysviikon myöntämisestä kotimaisessa lomakohteessa ylivelkaantuneille perheille vähän samaan tapaan kuin tätä mahdollisuutta tarjotaan tällä hetkellä eri vammaisryhmille.

3) Velkaneuvontapalveluiden riittävyys on taattava, sillä on tärkeää, että ylivelkautunut löytää tämän palvelun omalta paikkakunnaltaan. Maassamme on tällä hetkellä noin sata päätoimista velkaneuvojaa. Tämän lisäksi velkaneuvontaa on Suomessa annettu osin vapaaehtoiselta pohjalta. Koko maata kattava velkaneuvojen verkosto täytyy ottaa tavoitteeksi, sillä velkaneuvontapalveluja tullaan tarvitsemaan vielä pitkään.

Ed. Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Immoselle toteaisin, että minun käsitykseni mukaan kyllä tätä ylivelkaantuneiden ongelmaa on selvitelty eri työryhmissä erittäin paljonkin. Ongelma vain on ollut, että tänne eduskuntaan ei ole tullut lakiesityksiä työryhmien esitysten pohjalta.

Mielestäni tämä ed. Uotilan nyt nostama keskustelun aihe on itse asiassa ajankohtaisempi kuin silloin, kun hän sen jätti. Viittaan tässä niihin tietoihin, mitä viime päivinä on tullut esille kulutusluotoista ja niiden kasvusta. Näitten uutisten mukaan rahalaitokset tarjoavat kansalaisille luottoa yhä enemmän ilman vakuuksia. Esimerkiksi Meritan suorampankki tarjoaa kirjeitse jopa 50 000 markan kulutuslainaa ilman omia säästöjä, vakuuksia tai takaajia. Vuotuinen korko tällaisessa kulutusluotossa on yli 10 prosent-

tia. Vielä hurjempaa on meno näissä postimyyntifirmoissa. Pari päivää sitten televisiossa postimyyntifirma Elloksen edustaja kertoi pokkana heidän tarjoavan kulutusluottoa kansalaisille 27 prosentin vuotuisella korolla.

On selvää, että lähes kaikki näistä kulutusluoton ottajista hoitaa lainansa oikein hyvin, mutta tietty joukko näiden viimekäden lainojen ottajista on jo ennestään velkakierteessä ja taloudellisissa vaikeuksissa. Erityisen huolestuttavaa on, että velkakierteisistä yhä suurempi joukko on nuoria ihmisiä. Eli kierre vastuuttomalle taloudenpidolle on sitä todennäköisempää, mitä aiemmin se alkaa. Ylivelkaantuneiden asioita hoitavan Takuu-Säätiön mukaan nyt esiin noussut kulutusluottokulttuuri alkaakin muistuttaa jo 80-luvun lopun hulluja vuosia.

Arvoisa puhemies! Valtiovalta on tehnyt lukuisia selvityksiä ylivelkaantuneiden aseman parantamiseksi, mutta tänne niitä esityksiä on tullut vähän ja harvakseltaan. Myöskään hallitusohjelma ei puutu riittäväällä tavalla ylivelkaantumisen ongelmiin. Nyt kuitenkin kulutusluotot kasvavat koko ajan. Minun mielestäni on vaara, että ennen kuin mitään uutta järeämpää lainsäädäntöä saadaan aikaiseksi, samaan aikaan suuri osa suomalaisista luisuu yhä syvemmälle kulutusluottojen tielle. Tämän vuoksi yhdyn täällä jo ed. Jäätteenmäen esille tuomaan ajatuksen siitä, että hallituksen pitäisi pystyä puuttumaan paremmin näiden lainojen, kulutusluottojen markkinointiin. Uskon, että poliittista valtaakin siihen on, jos sitä halutaan käyttää. Mielestäni nyt nämä tiedot, mitä viime aikoina on kerrottu, ovat osoittaneet, että huoli on aiheellinen ja hätäkellojen tulisi soida.

Ed. E. K a n e r v a: Arvoisa puhemies! Ed. Vehviläisen puheenvuoron alku osoitti, että kymmenessä vuodessa ei ole opittu mitään tai on unohdettu se, mitä piti oppia. Vuosikymmenen vaihteen pankkikulttuuri oli sellainen, että pankinjohtaja teki sitä paremman tuloksen, mitä enemmän hän tuuletti rahaa maailmalle. Kun pankinjohtajan urakierto oli kolme vuotta ja laina-aika viisi, lainat eivät realisoituneet myöntäjensä piikkiin. Kun valtiovarainministeri vielä vannoi, että hän ei istuisi siinä hallituksessa, joka devalvoisi, raha kävi hyvin kaupaksi. Kun totuus kahden devalvaation jälkeen valkeni, uusi pankinjohtaja alkoi vaatia uusia vakuuksia ja päivittää takaajien osoitetietoja. Kymmenettuhannet pienyritykset ja niiden takana olleet yksityishenkilöt joutuivat vararikkoon takaajia myöten.

Arvoisa puhemies! Tämä on karkeasti pelkistetty kuvaus siitä, mistä tähän on tultu. Muistan elävästi tasavallan presidentti Mauno Koiviston viestin, kun hän vahvisti velkajärjestelylait. Hän antoi ymmärtää, että ne oli valmisteltu huonosti, mutta velallisten tilanne ei sietänyt viivytystä. Monet velkajärjestelylakien täytäntöönpanijat ovat lausuneet saman suuntaisia arvioita. Velkajärjestelylakien toimivuudesta kertoo jotakin senkin, että lain soveltaminen eri puolilla maata on kovin erilaista. Esimerkiksi velkasaneeraushakemusten hylkäysprosentit vaihtelevat ed. Lapintien kuvaamalla tavalla 7:stä 30:een.

Väheksymättä ylivelkaantumiseen silloin tällöin liittyvää vilpillisyyttä ja kevytmielisyyttä voidaan sanoa, että kymmeniätuhansia kunniallisia, osaavia, yrittäviä ihmisiä on kärrätty kansakunnan kaatopaikalle sen vuoksi, että he uskoivat siihen talouspolitiikkaan, johon valtakunnan hallitus uskoi ja jota se vannoi noudattavansa. Luottotietonsa menettänyt ihminen menettää tavallaan osan kansalaisoikeuksiaan. Kun hänellä on luottohäiriö, hän ei saa oikeutta harjoittaa ohjesääntöistä tai luvanvaraista elinkeinoa. Hänen rahoitusmahdollisuutensa muuhunkin yritystoimintaan ovat olemattomat. Kun osa velkojista, ainakin pankit ja verottaja, muistaa uudistaa saatavansa riittävän usein, ne samalla pitävät huolen, että paluun estävät luottohäiriömerkinät eivät pääse vanhenemaan.

Työpöydälläni tuolla alhaalla on kirje, jossa käytännössä jo monta vuotta toimeentulotuen varassa elänyt entinen yrittäjä kuvaa perheensä joulua sen jälkeen, kun ulosottomies oli ulosmittannut joulukinkkuun varatun veronpalautuksen. Kuvaavaa vallitsevalle tilanteelle tässäkin kirjeessä on se, että 370 markan veronpalautuksesta 300 markkaa meni ulosottovelkoihin ja korkoihin ja loput ulosottopalkkioon. Velka ei lyhentynyt lainkaan.

Ed. R o s e n d a h l : Värderade talman! Den lagstadgade skuldsaneringen gäller endast sådana överskuldatta gälderärer som uppfyller i lagen angivna förutsättningar. På grund härav har skuldsanering avslagits i flera tusen fall. Bestämmelserna om hinder för skuldsanering är till för att motverka s.k. lättsinnig skuldsättning. Det har dock ansetts nödvändigt att skapa ett system som förhindrar ett livslångt skuldansvar eller att en gäldenär utsätts för indrivningsåtgärder under en oskäligt lång tid.

Frågan om en preskriptionstid för utsökning och införande av jämkning av stora skulder bör

därför bedömas i anslutning till totalreformen av utsökningslagen. Ministergruppen som 1997 lade förslag till ett trettiotal åtgärder mot överskuld sättningen nämnde bland annat att borgensmännens ställning bör förbättras, vilket också skedde i föl i samband med den lagreform, som justitieministern omnämnde.

Lagreformen underlättar däremot inte situationen för de borgensmän som i samband med den ekonomiska krisen utan egen förskyllan blivit tvungna att betala för någon annans bostads- eller företagslån. Också i sådana fall kunde en preskription tillgripas då borgensförbindelserna varit oskäligt stora i förhållande till borgensmännens betalningsförmåga.

Det ändamålsenliga i att den överskuld satta själsligt och ekonomiskt sett är utslagen har behandlats i anslutning till frågan om personlig konkurs eller s.k. betalningsprogramkonkurs, där gäldenären efter uppföljt betalningsprogram av domstol skulle kunna beviljas befrielse från resterande skuld. Det väsentliga är att gäldenären får behålla sin egendom, t.ex. sitt företag och inte försätts i likvidationskonkurs.

Med tanke på framtiden är det viktigt att tillräckliga möjligheter ges för konjunkturreserveringar inom konjunktur känsliga branscher, t.ex. pälssdjursnäringen.

Arvoisa puhemies! Ylivelkaantuneen henkisen ja taloudellisen syrjäytymisen tarkoituksen mukaisuutta on käsitelty henkilökohtaisen tai niin sanotun maksuohjelmakonkurssin yhteydessä. Näissä tapauksissa tuomioistuim voi myöntää vapautuksen jäljellä olevasta velasta maksuohjelmaa noudattaneelle velalliselle. Olenaisista on, että velallinen saa säilyttää omaisuutensa, esimerkiksi yrityksensä, eikä häntä aseteta maksuvalmiuskonkurssiin.

Yhteiskuntamme syrjäytymisissä on kysymys työttömyydestä, joka liittyy heikentyneeseen kilpailukykyyn, kasvaneeseen epätasa-arvoon, muukalaisvihaan ja vanhenevaan väestöön, mutta myös sen suuren sosiaalisen kokeilun ehtoihin, mitä eurooppalainen integraatio merkitsee. On hyvä, että syrjäytymistä torjuviin toimenpiteisiin halutaan uuden hallituksen toimesta ryhtyä.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa puhemies! 90-luvun alussa tapahtui Suomessa omaisuuksien uusjako. Siinäähän hetkessä kaikki vakuusarvot romahtivat. Se rakennelma, mitä ajateltiin kotitalouksissa tai yrityksissä, ei ollut enää mahdollinen, ja se sai aikaan tämän tilanteen, mistä tänä-

kin päivänä ed. Uotilan ajankohtaisen aloitteen pohjalta nyt keskustellaan.

Tämä olisi jo neljä vuotta sitten ollut hyvin ajankohtainen. Itsekin tein monia aloitteita eri tapaisista asioista, millä tavalla asioita pitäisi korjata. Siitä huolimatta jollakin tavalla ei silloin tuntunut vielä asia olevan lämmin. Onneksi tällä hetkellä hallitusohjelmassa on joitakin lauseita, joissa todetaan, jotta näihin tullaan puuttumaan ja etsimään ratkaisuja.

Meillä on ihmisiä säilöttynä lähes kokonaan yhteiskunnan ulkopuolelle useita kymmeniätuhansia sillä tavalla, että he eivät ole voineet yrittää, he eivät ole voineet saada lainaa, avustusta, starttirahaa, ja siinä on säilötty tavallaan paljon semmoista ammattitaitoa, intoa, osaamista, jota olisi tarvittu tässä yhteiskunnassa. Kaikkia ei olisi voitu pelastaa, koska jos on ollut epärehellisillä teillä ja tuomittu niistä, ei välttämättä semmoisen pelastamista yhteiskuntamoraali olisi sallinut. Mutta suurin osa niistä on tavallisia hyviä ihmisiä, jotka pankkikriisin jaloissa joutuivat sinne. Niitä ei pelastettu. Pankit kyllä pelastettiin.

Siitä on aiheutunut hyvin paljon myös päihdeongelmia, väkivaltaa, mielenterveysongelmia, syrjäytymistä, ja se maksaa yhteiskunnalle. Niitä emme ole osanneet laskea eikä tämä yhteiskunta ole osannut laskea. Sen takia nyt on luotava näitä korjaavia toimenpiteitä. Mitä sitten pitäisi tehdä? Minusta velkaneuvonta pitäisi saada ulotettua siten, että sitä on jokaisessa paikassa saatavilla. Myös ammattitaitoa velkaneuvonnassa pitää viedä sillä tavalla eteenpäin, että osataan tehdä ja tehdä inhimillisesti ne paketit, ja myös neuvottelutaitoa pitää niillä ihmisillä olla.

Velkajärjestelylaissa on monia ongelmakohtia, jotka on korjattava. Yksi, jonka ed. Lapintie mainitsi, on pienituloiset tai tulottomat ihmiset. On järjetön juttu, että he saattavat koko loppuikänsä olla velkavankeudessa koskaan pääsemättä pois. Se pitää saada kuntoon. Lisäksi on lisätulojen hankinta, jos on jo velkajärjestelyssä. Tuntuu kohtuuttomalta, että ei kannata hankkia lisätuloja, vaikka silloin kuitenkin tarvittaisiin niitä. Minusta sen tyyppinen lakialoite, minkä itse tein valtiopäivien avajaisten jälkeen siitä, jotta vähintään puolet lisätuloista voisi jäädä tälle henkilölle itselleen, jokin sen tyyppinen järjestelmä pitäisi saada aikaan. Samaten tästä anteeksiannosta ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kolme minuuttia on jo mennyt!

Ed. T i u s a n e n : Rouva puhemies! Inhimillisen olemisen korkeimmaksi ilmentymismuodoksi on nostettu kuluttaminen, kuluttajana oleminen, ja näinhän ei asia saisi olla. Tällaisen kuvan luominen, erityisesti sen kauppaaminen nuorisolle, on tuomittava. Se on myös koko maapallon tulevaisuuden kannalta äärimmäisen vaarallinen ja myös hyvin lyhyt tie.

Ilman omaa syytään ylivelkaantuneet takaajat ja elinkautistaan istuvat, kuten täällä ed. Uotila luonnehti, yhteiskunnan normaalin elämän ulkopuolelle tuopatut ovat usein varsin aggressiivisen perintätoimen kohteena. Tilanne on varsin irvokas senkin vuoksi, koska tiedämme, että niin kutsutut rikkaat varattomat ovat aivan toisenlaisessa asemassa.

Haluankin kiinnittää huomiota erilaisten perintätoimistojen kyseenalaiseen toimintatapaan, jolla nämä bisnestä tekevät yritykset hakevat nopeaa tulosta ja niin kutsuttua tehokkuutta. Samalla niiden toimintamallit kuitenkin viittaavat painostukseen, kiristykseen ja jopa uhkailuun.

Kohtuuttoman aggressiivinen perintä johtaa myös nopeisiin luottotietomerkintähäiriöihin, jotka vaikuttavat esimerkiksi nuorten kohdalla asuntolainojen saantiin. Nuorelta ihmiseltä viedään mahdollisuus normaaliin elämään tällaisen luottohäiriömerkinnän vuoksi.

Hallitusta onkin, arvoisa puhemies, syytä aivan kuten ed. Uotila alkupuheenvuorossaan teki patistaa toimenpiteisiin toteuttamaan hyväksytyä hallitusohjelmaa.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Mielestäni ylivelkaantumisesta puhuttaessa on aina muistettava kaksi ryhmää: Ovat tietysti ne, jotka ovat ajautuneet erilaisiin velkajärjestelyongelmiin tai toimeentulotuen piiriin. Toisaalta ovat sitten myös ne yksilöt ja perheet, jotka ovat sinnitelleet velkojensa kanssa ja eläneet suu sakkia myöten viimeisen päälle, ja näistä henkilöistä huomattava osa on tosiaan niitä 80-luvun lopulla kalliilta, vapailta markkinoilta asunnon ostaneita ja nyt 30—40-vuotiaita usein perheellisiä ihmisiä.

Edellä jo ihmettelin sitä ministeri Siimekseltä kysyessäni, miksi hallitus rankaisee näitä perheitä ja yksilöitä poistamalla asuntovelkojen ylimääräisen korkovähennyksen ennenaikaisesti. Hallitusohjelma on minusta tässä suhteessa ristiriitainen.

Olin jotenkin ällistynyt, kun ministeri Siimes totesi, että tämän asian päättämisen yhteydessä ei otettu velkaantumisongelmaa huomioon. Tot-

ta kai sillä on yhteytensä velkaantumisongelmiin ja asuntovelkoihin. Eivät kaikki ole, ministeri Siimes, niin onnellisessa asemassa kuin te henkilökohtaisesti, että te olette saanut nämä 80-luvun lopulla otetut asuntovelat jo maksettua. Ylipääntänsä pidän aika kyseenalaisena sitä, jos hallituksessa ratkaistaan asiat sen pohjalta, mitä ministerin omaan talouteen kuuluu.

Ministeri Biaudet otti esille nuorten velkaantumisen ja myös monissa muissa puheenvuoroissa tämä tuli esille. Kirkon yhteydessä toimiva velkaneuvontafoorumi patisteli viime joulukuussa myös viranomaisia toimiin nuorten velkaantumisen ehkäisemiseksi. Se otti esille muun muassa koulujen kuluttaja- ja talouskasvatuksen aseman, koska on osoittautunut, että monelta nuorelta ihan peruskäsitteet korosta ja takauksesta lähtien ovat epäselviä. Itävallassa on, kun tilanetta on verrattu sinne, saatu hyviä kokemuksia koulujen ja myös tietysti kotien kuluttajakasvatuksen lisäämisestä.

Tähän asiaan ei hallitukselta tullut vielä vastausta, onko teillä aikeita vahvistaa kuluttaja- ja talouskasvatuksen asemaa kouluissa ja ottaa myös esimerkiksi alan, esimerkiksi kotitalousneuvonnan järjestöjä mukaan tähän työhön.

Esille tuli myös pankkien luotonannon laajentuminen ja kulutusluottojen aika aggressiivinen markkinointi. Kyseessä on tällä hetkellä aika paljon pankkien asiakashankinta, kilpailu asiakkaista, jota tehdään todellakin hyvin aggressiivisesti luottoja markkinoiden.

Mielestäni olisi hallituksen mahdollista kannustaa vaikka Pankkiyhdistystä ryhtymään toimiin pankkien eettisten pelisääntöjen selkeyttämiseksi tai luomiseksi etenkin nuoriin kohdistuvan luottomarkkinoinnin osalta.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi haluan ed. Korteniemen tavoin kiirehtiä luontaistilojen velkaongelmien helpottamista koskevan lainsäädännön tuomista eduskuntaan. Toivottavasti saamme sen vielä tänä keväänä käsiteltäväksi. Asia on Ylä-Lapissa ja pohjoisessa erittäin akuutti ja kiireellinen.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Biaudet alkupuheenvuorossaan totesi, että velkojen armahdus ei tule kysymykseen.

Mielestäni esimerkiksi tapauksessa, jossa vanhemmat ovat taanneet 80-luvulla lapsensa yritystä ja yritys on mennyt konkurssiin, jolloin vanhemmat ovat menettäneet sitten koko omaisuutensa asuntoa myöten, tulisi kyllä vakavasti har-

kita sitä, että velat voitaisiin antaa anteeksi. Toiseksi myös ulosoton suojaosuutta tulisi nostaa, koska nämä vanhemmat ikänsä työtä tehneinä joutuvat tulemaan toimeen tavattoman pienillä tuloilla nyt, kun he maksavat sitä velkaa. Tämän lisäksi vielä käy niin, että pääoma ei lainkaan vähene, vaikka he kaiken aikaa maksavat velkaa.

Kysynkin vielä lisäksi, mikä on hallituksen toimenpiteiden aikataulu vai onko ylivelkaantuneiden asiasta tarkoitus selvittää vain tällä pelkällä keskustelulla.

Ministeri Siimes (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Palaan vielä ylimääräisen korkovähennyksen poistamiseen ja sanon siitä nyt sen, minkä ehkä ed. Aulakin hyvin tietää, että kyseinen vähennys on ollut sillä tavalla mekaaninen, että sen saannin ehtona on ollut se, että tiettyä vuonna x on ollut tietty määrä velkaa. Sikäli sen vähennyksen saajien joukossa on tänäkin päivänä sellaisia ihmisiä, joilla mainittua velkaa ei enää ole.

Mitä tulee asuntolainojen kanssa painiskelevien perheiden tilanteeseen, niin kyllähän merkittävin ongelma niiden ikätovereideni ja myös ed. Aulan ikätovereiden elämässä, jotka 80-luvulla sattuiivat ostamaan asunnon, oli se, että korot nousivat erittäin paljon 90-luvun alussa, ja korkojen alentumisesta saamme kiittää edellistä istunutta hallitusta. Kyllä kaikkien velkaisten kotitalouksien kannalta kaikkein tärkeintä julkista tukea on se, että korkotaso pystytään pitämään talouspolitiikan avulla alhaisena, vakaana ja ennustettavana. Se on ainut tapa turvata velkaa ottaneiden perheiden taloutta.

Tässä mielessä ylivelkaantuneisuuden yksi syy on ollut myös se erittäin kova reaalikorkotaso, josta 90-luvun alkuvuosina erään nimeltä mainitsemattoman hallituksen toimesta johtuen kärsittiin.

Peruspalveluministeri B i a u d e t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan totta, että sosiaaliset seuraukset on minun mielestäni hyvin keskeinen asia, kun järjestellään velkoja, olkoon sitten velan anteeksiannosta tai ehkä tulevaisuudessa jossain määrin jostain henkilökohtaisesta konkurssista kyse. Kuitenkaan yleistä armahdusta mielestäni ei pidä tehdä. Kun näitä keinoja, velkaneuvontaa ja velkasaneerauksia, kehitellään, niin mielestäni pitää kuitenkin huomioida nimenomaan se, että on eroa eri tilanteissa. Takaajan asema, missä on tavallaan perhe- tai henkilösuhde, on minun mielestäni vähän eri-

koislaatuinen, jolloin nimenomaan sosiaaliset seuraukset, kuten asuminen, pitäisi ottaa ehkä vielä enemmän huomioon.

Taloudenhallinnasta olen aivan samaa mieltä kuin ed. Aula ja voin luvata, että otan tämän esille opetusministerin kanssa, koska minusta on hyvin keskeistä, että kouluissa paremmin jo syrjäytymisen ehkäisemiseksi voitaisiin opetella taloudenhallintaa ja omaa taloudellista suunnittelua, ihan siinä kuin koko elämänkin suunnittelua pitää hallita.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Eräs iäkäs äiti soitti minulle ja kertoi oman tarinansa. Hänellä oli kolme poikaa, joilla oli yhteinen kohtuullisesti menestyvä yritys. Pankinjohtaja kehotti tämän vuosikymmenen alussa poikia laajentamaan yritystä ja samalla ottamaan niin sanottua edullista valuuttaluottoa. Pojat uskoivat pankinjohtajaa, sitten tuli lama, devalvaatiot ja yrityksen kannattavuus aleni. Pojat yrittivät saada pankinjohtajalta apua ja sitä saivatkin, mutta edellytyksenä oli, että kaikki pojat ja myös heidän iäkäs äitinsä panivat koko omaisuutensa, asuntonsa ja muun omaisuutensa, pantiksi. Sekään ei pitkään auttanut. Pian pankki haki yrityksen konkurssiin. Kaikki omaisuus meni alihintaan sekä pojilta että äidiltä, ja velkaa jäi jäljelle.

Seurauksena oli kaikkien poikien perheiden hajoaminen, puoliset ja lapset joutuivat sosiaalitoimen toimeentulotukiluukulle ja pojat alkoivat alkoholisoitua. Kun äiti tätä kertoi, hän sanoi, että kaksi poikaa on jo tehnyt itsemurhan ja lepää kirkkomaalla, ja kolmas poika on sairaalassa epäonnistuneen itsemurhayrityksen jälkeen. Pitkän ja raskaan elämäntyön tehneen iäkään äidin pienestä eläkkeestä ulosmitataan osa joka kuukausi takausvelkoihin. Velka ei vähene, koska maksu ei riitä edes korkoihin. Loppueläke ei puolestaan riitä ruokaan, asumiseen ja lääkkeisiin. Tämä on tosiasiaa tältä vuosikymmeneltä ja näiltä ajoilta tässä Suomenmaassa.

Arvoisa puhemies! Ylivelkaantuminen on yhä vakava ongelma. Syyllisten etsiminen on hedelmätöntä. On selvää, että rikolliset pitää etsiä ja saada vastuuseen, mutta ylivelkaantuneiden joukosta suurin osa on rehellisiä ja ahkeria suomalaisia. Asuntojen hintojen romahdus, työttömyys, takaukset ja yritysvelat ovat syitä, joihin monikaan ei ole itse paljonkaan pystynyt vaikuttamaan. Ylivelkaantuneiden velkataakka on niin suuri, että kaiken omaisuuden realisoinnin jälkeenkään tulot eivät riitä edes korkojen

maksuun. Näistä tapauksista pitäisi nyt erityisesti puhua. Näiden velkapääoma kasvaa joka päivä.

Tällaiset velat eivät kuitenkaan ole todellisia velkoja, koska näitä eivät koskaan velalliset pysty maksamaan. Saajalle ne eivät ole todellisia. Velat kuitenkin pitävät ylivelkaantunutta ikuisessa velkavankeudessa. Ylivelkaantuneella ei ole mahdollisuutta elää normaalia elämää. Harmaa talous, pääomien vienti ulkomaille ja kaikenlainainen keinottelu kukoistavat.

Rehelliset ylivelkaantuneet tulee palauttaa yhteiskuntakelpoisiksi. Yksi keino on ulosotossa pyörivien ylisuurten velkojen saattaminen vero-velkojen tapaan vanheneviksi. Toinen on yksityishenkilöiden velkajärjestelyn uudistaminen, jotta siihen pääsevät useammat mukaan.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa rouva puhemies! Kuten useissa puheenvuoroissa on todettu, ylivelkaantuminen on hyvin monisäikeinen ongelma. Tällä hetkellä useita kymmeniätuhansia kotitalouksia kärsii eri tyypisistä velkaongelmista. Osa heistä on asuntovelallisia, osa yritystoiminnan seurauksena vaikeuksiin joutuneita, osa ystävien ja tuttavien velkojen takaajia, ja ehkä uusimpana ilmiönä on kulutusluottoihin ja maksukyvyttömyyteen ajautuneet nuoret.

Minusta iso periaatteellinen kysymys on se, onko velanotto pahe. Minä jollakin tavalla ajattelen sitä yhteiskunnallista lähestymistä, mikä meillä edelleen on ylivelkaantumiskysymykseen, että velanotto on pahe. Minusta meidän pitäisi lähestyä asiaa niin, että velanotto on yksi vastuullisen toiminnan ilmentymismuoto. Se että me edelleen kannamme tällaista taakkaa suomalaisessa yhteiskunnassa, on seurausta 90-luvun lamasta, rahamarkkinoiden hallitsemattomasta vapauttamisesta, joka oli yhteinen kansallinen virhe. Valitettavasti meidän yhteiskuntakulttuurimme otti kollektiivisen vastuun ainoastaan pankkituen muodossa. Sen sijaan emme ymmärtäneet riskillistä vastuullista yrittäjätoimintaa, jonka taustalla oli toiminta, joka monin tavoin on maksanut velkansa korotälle yhteiskunnalle.

Sen vuoksi minusta tätä ongelmaa ratkottaessa pitäisikin suuntautua tulevaisuuteen ymmärtämään paremmin aitoa velanottoa, riskinottoa, vastuunottoa, mitä merkitsee se, että me todella vapautamme nämä vastuulliset kansalaiset nykyistä paremmalla sosiaalisten luottojen käytönotolla. Ei ole pelkästään kysymys siitä, että heidät vapautetaan. On enemmän kysymys siitä, että heille vapautetaan kansalaisoikeudet, heille

annetaan aito osallisuus kansalaisuuteen, toimintaan, toimintamahdollisuuteen.

Tähän, arvoisa puhemies, Suomen eduskunnan pitäisi paneutua ihan toisenlaisella vastuullisuudella. Me, arvoisat kollegat, pakenemme vastuuta, emme ota tätä asiaa käsiimme ja ratkaise. Muistutan vielä siitä, että me olemme panostaneet kymmeniä miljardeja pankkitukiin, me panostamme vuosittain kymmeniä miljardeja toimettomuuteen. On tahdon asia, että me ratkaisemme, luomme paremmat käytännöt ylivelkaantumisongelman ratkaisemiseksi.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Pari vuotta sitten kirjoitin kolumnin aiheesta ylivelkaantuneet, ja olen sen jälkeen saanut useita kiloja hyvin traagista postia erilaisilta henkilöiltä, samanlaisia kertomuksia, joita ed. Kankaanniemi esitti. Olen kyllä tullut vakuuttuneeksi tässä asiassa, että meillä on Suomessa moni asia aika vinksallaan. On tietysti selvää, että emme voi mennä yhteiskuntaan, jossa velkoja ei tarvitse maksaa tai jossa takaus ei ole takaus.

Ensinnäkin on sanottava, että myös yhteiskunnan velvollisuus on pitää huolta siitä, että taloudelliset olosuhteet pysyvät kohtuullisina. Tässä epäonnistuttiin täysin 90-luvun alussa. Sen takia näiden velkaantuneiden keskuudessa on henkilöitä, jotka ovat täydellisesti olosuhteiden uhreja, ellei syynä pidetä sitä, että on uskonut, mitä Iiro Viinanen sanoo.

Toiseksi: Meillä Suomessa ilmeisesti velallisia velotaan liian ankarasti. Tietysti järkevääkin olisi velkoa vain siihen asti, että velalliselta saadaan maksimaalinen rahamäärä ulos, mutta meillä selvästi on tapana velkoa niin ankarasti, että hänen toimintakykynsä lamaantuu ja kaikki kärsivät tästä. Se on tietysti velkojankin kannalta tyhmää, mutta tätä kannattaisi ehkä laillakin jonkin verran suojata. Meillä velkajärjestelyt ovat myös liian ankaria, koska usean kohdalla se tarkoittaa vain sitä, että viisi vuotta pitää toimettomana odotella, että se velkajärjestely päättyy, ja tavaltaan se ei kannusta hoitamaan sen viiden vuoden aikana asioita.

Kolmanneksi: Suomessa viivästyskorot ovat aivan kohtuuttomia. On ymmärrettävää, että viivästyskorkojen kannattaa olla sanktioluontoisia, jotta maksut eivät myöhästelisi, mutta samaa sanktioluontoista korkoa ei kannata käyttää silloin, kun toinen on maksukyvytön ja tämä velka juoksee vuosikausia. Nämä 16 prosentin korot on tarkoitettu lyhytaikaisiin viivästyksiin.

Neljänneksi: On ymmärrettävää, että yrittävä

ihminen on niukka luonnonvara, jota Suomessa ei ole liikaa. Sen takia tällaiseen uuteen alkuun saattaminen samalla tavalla kuin monessa muussa maassa olisi kohtuullista. Mutta jotta tällainen käytäntö ei sitten väärin pelaamista suojelisi, nämä uuden alun konkurssitapaukset tietysti on syytä tutkia aika tarkkaan, että ne ovat ikään kuin rehellisiä konkurssseja.

Viidenneksi: Sosiaalisesti olisi oikein hyvää, että kun meillä on näitä asunovelallisia hyvin paljon näissä, yleistyisi käytäntö, jossa yhteiskunta ostaa asunnon ja henkilö saa jäädä siihen asumaan vuokralle ja saa siihen sitten normaalitytetyt asumistuet sun muut sellaiset, jotta tavallaan kotitalous voisi kuitenkin jatkaa kotitaloutena.

Kuudenneksi: Jos on holtitonta luotonottoa, on holtittomia luotonantajia. Voi olla aivan oikein, että holtittomasti kulutusluottoja antavat saavat siitä itse kärsiä luottotappioina. Mutta tällaisissa tapauksissa tietysti heillä täytyy olla oikeus saada tietää, mitä muita velkoja kyseisellä henkilöllä on.

Ed. Vahasaalo: Arvoisa puhemies! Laki yksityisen henkilön velkajärjestelyistä tuli voimaan kuusi vuotta sitten. Järjestelyyn osallistuvat sitoutuvat suorittamaan velan lyhennyksiä maksukykynsä mukaan tuloistaan viiden vuoden ajan. Sen jälkeen loput velat annetaan anteeksi. Keskimääräinen velkataakka on 460 000—470 000 markkaa, ja keskimääräinen lyhennys on ollut 500 markkaa kuukaudessa. Käytännössä kuitenkin yhä harvempi vapautuu veloistaan viidessä vuodessa. Ongelmana on, että kansalaiset ovat eriarvoisessa asemassa eri puolilla maata velkajärjestelyyn pääsemisen suhteen. Turussa hylätään eniten velkajärjestelyjä ja Oulussa vähiten.

Suuri osa velallisista on keski-ikäisiä, ja yleisimpiä syitä ylivelkaantumiseen ovat työttömyys, avioero, perheenjäsenen kuolema tai sairastuminen. Ylivelkaantuneita kotitalouksia on tällä hetkellä 60 000, ja ulosoton kohteena on peräti 300 000 kotitaloutta. Velkajärjestelyn piiriin on päässyt vain 40 000 kotitaloutta.

Pahimmillaan velkaongelma oli kuitenkin vuosina 1992—93, jolloin lama oli juuri alkanut. Tilanne on siltä osin parantunut, että tänä päivänä ihmiset pystyvät paremmin maksamaan velkojaan kuin ennen.

Ylivelkaantuneet voidaan jakaa kahteen ryhmään: ne, joiden maksukyky on heikentynyt ilman velkaantuneen omaa syytä, esimerkiksi työttömyyden, takauksen tai sairauden vuoksi,

ja ne, jotka ovat eläneet yli varojensa välinpitämättömästi tai suorastaan epärehellisesti.

Velkajärjestelyn piiriin tulisi mielestäni päästä nykyistä helpommin, mutta velkojen anteeksisäminen viiden vuoden päästä vaatii erityistä harkintaa ja sen on oltava enemmänkin poikkeus kuin sääntö. Järjestelmää on kehitettävä niin, että velallisille luodaan yksilölliset pidemmän ajan maksuohjelmat. Velalliset hyötyvät nykyisin velkajärjestelyistä, koska järjestelyissä maksetaan keskimäärin vain viidennes veloista. Kansalaisten kuuluu oppia elämään varojensa mukaan. Tämä koskee varsinkin niitä, jotka ylivelkaantuvat liiallisen kulutuksen kautta, ettei käy niin, että ”hullu mies Huittisista, syö enemmän kuin tienaa”.

Uusi ja erittäin huolestuttava ongelma on nuorten ylivelkaantuminen. Puhutaan ylivelkaisten uudesta sukupolvesta. Vähintään joka kymmenes alle kolmekymppinen on sotkenut rahasiansansa niin pahasti, yleensä kännykkälaskuihin ja kulutusluottoihin, että tuloksena on maksuhäiriömerkintä luottorekisterissä. Se voi olla esteenä silloin, kun nuoren pitäisi löytää työpaikka. Syitä nuorten velkaantumiseen ovat patkutyöt, helppo lainansaanti, kulutustottumukset ja tiedonpuute. Lapsia ja nuoria onkin opastettava oikeisiin kulutustottumuksiin jo pienestä pitäen. Kasvatus alkaa jo kotoa ja jatkuu koulussa.

Ed. Pulliainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Seivästä: Arvoisa puhemies! Ed. Vahasalo totesi, että kansalaisten on opittava elämään varojensa mukaan. Tuota opettamista on viime aikoina kovin tässä maassa harrastettu, kun tuloerot ovat kasvaneet hyvin jyrkästi. Pienituloisin viidennes on köyhtynyt ja suurituloisin viidennes on taas selvästi rikastunut. Tämä vaikuttaa hitaasti mutta varmasti suomalaiseen yhteiskuntaan, meidän turvallisuuteemme ja meidän asenteisiimme.

Verotuksen kevennyksen hyöty on tässä opetelmisessa mennyt pääosin suurituloisille, ja leikkaukset on kohdistettu ensi sijassa pienituloisille ja osin myös tulottomille kansalaisille. Asiakkaita näin riittää toimeentuloluukulle ja diakoniatyölle. Sosiaalityöntekijöillä ja vapaaehtoisilla auttajilla riittää tekemistä ylläpitukseen asti. Samassa joukossa ahertavat myös velkaneuvojat.

Jokaisen ylivelkaantuneen ihmisen tarina on

ainutlaatuinen, kuten edustajat Kankaanniemi ja Soininvaara sanoivat. Yhteisiä taustoja kuitenkin löytyy. Kasinotalouden ilmapiiressä houkuteltiin ottamaan lainaa, erityisesti niin sanottua edullista ulkomaista lainaa. Markan betonoidun arvon sitten murruttua oltiin aivan uudenlaisessa tilanteessa. Velka kasvoi yhdessä yössä tavoittamattomiin mittasuhteisiin. Moni velanottaja tai takaaja ajautui konkurssiin tai ulosottoon. Moni työntekijä menetti samalla työpaikkansa, valtio ja kunta verotulojaan.

Yksilöllä ja yrityksellä on toki oma vastuunsa. Raju lama pahensi vielä tilannetta. Jos yritys oli vielä ky-pohjainen, niin kaikki vastuut kaatuivat yrittäjälle henkilökohtaisesti. Monen kohdalla ulosoton korkomenotkin ovat aivan ylivoimaisia suoritettavia.

Vaikea on sitten sanoa, mikä oli kevytmielistä ja mikä ei. Tuo ”termi” kuitenkin vaikuttaa puhtuudessa ylivelkaantuneiden velkasaneeraukseen pääsystä. Luottokelvottomuuden leima estää tehokkaasti aloittamasta uudelleen, ja siten osa yrittäjien tietotaitoa jää käyttämättä, työpaikkoja syntymättä tai ammatitaito ohjautuu harmaille markkinoille. Voitaaisinko siten harkita takaajan ja yrittäjän velkojen osamääräistä armahdusta, että voitaisiin aloittaa puhtaalta pöydältä?

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Lama kaatoi yrityksiä kuin dominossa, työpaikkoja menetettiin ja monen perheen talous menetti tätä kautta pohjansa. Ylivelkaantumisen syitä on varmasti monia. Selvää kuitenkin on, että joukossa on sekä ihmisiä, jotka ovat tietoisesti ottaneet riskin, riskin, joka on valitettavasti realisoitunut, sekä ihmisiä, joiden ylivelkaantuminen on aiheutunut pääosin täysin heistä riippumattomista syistä, kuten edustajat Karjula, Soininvaara ja Kankaanniemi vahvasti kuvasivat.

Jotkut täysin terveet yritykset investoivat harmitusti, mutta väärään aikaan. Kun kysyntä romahti, romahti myös yritysten talous, ja sitten ovat erikseen sukulaiset ja luotettunsa taanneet henkilöt, jotka joutuvat valitettavasti maksamaan luottamuksestaan kalliisti, jopa lopun elämänsä. Ilman omaa syytään velkaantuneet ovat varmasti kärsineet. Yhteiskunnan olisikin nyt järkevää antaa näille ihmisille mahdollisuus elää ja yrittää jälleen.

On esitetty, että valtion tulisi armahtaa kaikki ilman omaa syytään velkaantuneet. Rajanveto sen suhteen, kuka on velkaantunut omien toimiensa takia ja kuka ilman omaa syytään, on var-

masti vaikeaa. Myös velkojan asema tulisi huomioida. Voiko valtio lainsäädännöllä päättää, ettei yksityinen velkoja saakaan rahojaan takaisin, edes osaa? Onko valtio tällöin maksaja ja mitkä ovat kustannukset? Ratkaistavia ongelmia on varmasti paljon.

Toimenpiteitä on tehty ja paljon on vielä tehtävää. Yhteiskunta on pyrkinyt auttamaan ylivelkaantuneita ihmisiä luomalla muun muassa yksityishenkilöiden velkajärjestelyt ja yrityssaneeraussysteemit, joiden avulla velalliset ovat voineet hallitusti päästä eroon vanhoista veloistaan. Järjestelmän toimivuus ei ole ollut kaikkialla yhdenvertainen kansalaisen kannalta, ja siihen on varmasti puututtava.

Oikeusministeri Koskinen viittasi puheenvuorossaan siihen, että velkasaneerausjärjestelmään, ulosottolainsäädäntöön ja takauksia koskevaan lainsäädäntöön tehdyillä ja tehtävillä muutoksilla voitaisiin mahdollisesti parantaa myös ylivelkaantuneiden yrittäjien asemaa. Kiirehdin tässä asiassa ja näissä asioissa oikeusministerin toimia. Yhteiskunnan normituksen tulisikin perustua kokonaistaloudelliseen ajatteluun niissä tilanteissa, joissa yrittäjä kykenisi välittömästi työllistämään uusia työntekijöitä, mikäli velkasaneerausjärjestelmä, ulosotto ja muu lainsäädäntö tekisi tällaisen toimenpiteen myös yrittäjälle kannustavaksi.

Tällä hetkellä velkasaneerausjärjestelmä ei välttämättä kannusta täysipainoiseen yrittäjyyteen eikä innovaatioiden ja osaamisen kehittämiseen. Olisiko siis luotavissa eräänlainen ehdonalaisuuden rinnastettava järjestelmä, jossa asioitansa hyvin hoitanutta ylivelkaantunutta yrittäjää kannustettaisiin työllistämiseen ja palautettaisiin hänet nopeasti yhteiskuntakelpoiseksi?

Ed. S y v ä r i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kansanedustaja Uotilan esiin nostama kysymys on erittäin tärkeä ja ajankohtainen. En toista niitä hyviä asioita, joita hän puheessaan toi esille, vaan lähestyn asiaa toisen osapuolen näkökulmasta.

Ylivelkaantunut on aina velkaa jollekulle. Usein hän saattaa olla takaajana velkaa pankille, mutta on myös toisenlaisia tapauksia. Kysyisinkin läsnä olevilta ministereiltä, millä tavoin hallitus aikoo turvata tulevaisuudessa velkojen tasapuolisen ja erityisesti kohtuullisen kohtelun, johon mielestäni myös ed. Soininvaara viittasi.

Esimerkiksi viime eduskuntakaudella muutettiin lainsäädäntöä sillä tavalla, että elatusvelvollisen elatusmaksut nollaantuvat vuonna 2004, ja

näin haluttiin poistaa tilastoista jatkuvassa ja tuloksettomassa perinnässä olevat noin 2,5 miljardin markan saatavat. Tilastot puhdistuvat, mutta kunnat ja vaille elatusapua jääneet yksinhuoltajat lapsineen jäävät nuolemaan näppejään.

Kun velkasaneerausohjelmia nyt rakennetaan, näissä olisikin otettava huomioon myös velkojen asema. Jos velallisella on maksettavaa usealle taholle, tulisi harkita, kuka tai mikä taho on eniten saataviensa tarpeessa. Nyt nimittäin pankit ja vakuutuslaitokset pitävät huolen omasta edustaan eivätkä yksittäiset ihmiset velkojina pysty pitämään puoliaan näiden kanssa. Tämä saattaa johtaa uusiin kohtuuttomiin tilanteisiin, uusiin kriiseihin, jos pienituloisin velkoja jää ilman saataviaan, joiden varaan hän on voinut laskea oman taloutensa rakentuvan.

Ylivelkaantumista, arvoisa puhemies, on tarkasteltava monelta taholta. Se vaatii monenlaisia toimenpiteitä, niin kuin on todettu, ja on kaikkien etu, että velallinen pääsee veloistaan ja velkoja saa saatavansa. On aivan perustellusti korostettu uuden alun mahdollisuutta ylivelkaantuneen elämässä. Tärkeää on tietysti myös huolehtia siitä, että näitä tällaisia tapauksia ei syntyisi ja että niin lainanottajalle kuin takaajallekin korostetaan vastuuta, joka velkaan liittyy. Mutta silloin, kun ylivelkaantuminen on seurausta esimerkiksi työttömyydestä, syyllistämällä ja jälki-
viisaudella ei pitkälle pötkitä.

Ed. L. H i l t u n e n : Arvoisa rouva puhemies! Yksilöt ja perheet, jotka nyt ovat vaikeuksissa, eivät jaksa odottaa enää selvityksiä ja työryhmäraportteja. Siksi hallituksen tulisiikin ryhtyä pikaisesti toimenpiteisiin täällä keskustelusakini esitettyjen esitysten mukaisesti velkasaneerauslain korjaamiseksi, velkaneuvonnan tehostamiseksi ja takaajien aseman korjaamiseksi.

Työelämässä syrjäytyneiden mukana menettämme paljon osaamista, mikä pitäisi nyt saada erilaisin keinoin työelämän käyttöön, ja ennen kaikkea ihmisarvo tulisi palauttaa näille kansalaisille. Toisaalta meillä on valtaisa asiantuntemus ja osaaminen kunnissa työvoimahallinnossa, sosiaalitoimessa, terveydenhuollossa, oikeus-
toimessa ja monissa vapaaehtoisjärjestöissä. Nyt pitäisi jokaiseen kuntaan antaa näille osajille valtuudet toimia konkreettisesti yksilö- ja perhetasolla näiden ihmisten auttamiseksi. Kuntatasolla pitäisi tehdä täsmäsuunnitelmia päivystysluonteisesti ja kriisityön periaatteita noudattaen. Tähän työhön tulisi liittää myös ennaltaehkäise-

vät toimenpiteet ja suunnitelmat, jotta tulevaisuus olisi valoisampi.

Kristillinen liitto on useasti esittänyt perustettavaksi perheministerin tehtäväaluetta. Tässäkin yhteydessä haluaisin korostaa perhepolitiikan merkitystä. Erityisesti moniongelmaisten perheiden auttamiseksi tarvitaan toimenpiteitä, joilla koordinoitummin ja tehokkaammin autetaan perheitä näissä vaikeuksissa, ylivelkaantumisessa ja köyhyysloukussa.

Yhden perheenjäsenen vaikeudet ja ongelmat heijastuvat koko perheeseen ja sen jäseniin saaden aikaan monenlaista avun tarvetta. Ihmiset tarvitsevat oikein kohdennettuja, räätälöityjä toimenpiteitä. Mielestäni vain näin voidaan säästää sekä yhteiskunnan kustannuksia että vähentää myös tuota inhimillistä hätää.

Velkasaneerauslaki oli ja on hyvä yritys. Se auttaa vaikeuksiin joutuneita, mutta monet ovat jääneet ulkopuolelle. Erilaisten yksityiskohtien takia he ovat rajautuneet ulkopuolelle. Nyt näiden henkilöiden kohdalla tulisi toteuttaa järjestelyt, joilla sovitaan maksujärjestelmistä ja ajasta, jolloin suunnitelma elämän hallinnaksi toteutetaan. Olisi inhimillistä myös antaa anteeksi kohtuuttomat maksut vastaavasti kuin saadaan anteeksi velkasaneeraukseen päässeitten kohdalla. Monet lastensa tai omaistensa tai ystäviensä velkoja taanneet yksityishenkilöt tulisi vapauttaa tilanteesta, jossa he ovat joutuneet vaikeuksiin sairauden, työttömyyden tai muun synn takia.

Arvoisa puhemies! Erityisesti sellaisten henkilöiden kohdalla, jotka asunnon ja kodin ovat joutuneet menettämään yrityskonkursseissa, tulisi ryhtyä toimenpiteisiin, jotta koti, asunto, voitaisiin kaikissa näissä vaikeissa tilanteissa taata näille perheille ja yksityisille ihmisille.

Lopuksi mielestäni hallituksen tulisi ryhtyä toimenpiteisiin toimeentulotuen ja asumistuen korjaamiseksi.

P u h e m i e s (koputtaa): Ed. Hiltunen, kolme minuuttia on kulunut kauan sitten!

Ed. K a t a i n e n: Arvoisa puhemies! Tämän vuosikymmenen alun raju taloudellinen lama ja tämän seurauksena aiheutuneet yhteiskunnalliset rakenteelliset muutokset ovat aiheuttaneet varsin mittavan velkaongelman kotitalouksille, yrityksille ja yksityishenkilöille. Viiden pahimman lamavuoden aikana eli vuodesta 91 vuoteen 95 haettiin konkurssiin lähes 32 000 yritystä, joista työttömiksi jäi lähes 188 000 henkilöä. Nämä

tiedot perustuvat Tilastokeskuksen julkaisemiin tietoihin.

Konkurssin kautta velkaongelma on kärjistynyt ja johtanut moneen muuhun yhteiskunnalliseen ongelmaan. Sen lisäksi, että esimerkiksi konkurssin kautta velkavankeuteen joutuneen yrittäjän osaaminen ja henkinen kapasiteetti jää yhteiskunnassa käyttämättä, liittyy velkaongelmiin muitakin inhimillisiä vaikeuksia. Ylivelkaantuminen johtui suurelta osalta yhteiskunnallisesta kehityksestä, jossa kannustettiin ottamaan velkaa. Toisaalta nimenomaan yrittäjien kohdalla ylivelkaantumiseen vaikutti suuresti myös se, että monessa tapauksessa ilman omaa syytään yritys joutui ahdinkoon, kaatui ja velat jäivät yrittäjien maksettavaksi.

Ed. Karjula otti puheenvuorossaan ansiokkaasti uuden näkökulman, onko velanotto pahasta. Pääsääntöisesti ne henkilöt eli ne yrittäjät, jotka ovat työllistäneet, halunneet laajentaa liiketoimintaansa, ovat ottaneet velkaa, koska muuten tämä toiminta ei olisi ollut mahdollista. He ottivat velkaa silmissään semmoinen tulevaisuudenkuva, joka muuttui hyvin lyhyessä ajassa aivan toisenlaiseksi yhteiskunnallisen kehityksen myötä. Näin ollen, koska ongelman syyt ovat olleet yhteiskunnallisesta kehityksestä johtuvia, tulee myös itse ongelman ratkaisemiseen purettua yhteisvastuullisesti.

Ylivelkaantumistapauksissa on käytössä velkajärjestely. Tämä hyvään tarkoitukseen luotu laki on monen mielestä kuitenkin monesta kohdasta puutteellinen ja on näin ollen myös vaikeuttamassa ylivelkaantuneiden mahdollisuutta nousta itsenäisesti ja omatoimisesti ylös ahdingosta. Joidenkuiden velallisten mielestä suurimpina muutosta vaativina toimina olisi luottorekisterin muuttaminen siten, ettei konkurssin tehneitä yrittäjiä kohdeltaisi samalla tavalla kuin rikollisia. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että konkurssin tehneiden yrittäjien, jotka eivät ole syyllistyneet rikokseen, ei tulisi joutua luottotietorekisteriin. Tämä on koettu esteeksi uuden yritystoiminnan aloittamiselle ja työllistämiseksi. Luottotietorekisteriin on merkitty tällä hetkellä lähes 400 000 kansalaista tapahtuneiden maksuhäiriöiden vuoksi. Luottotietokäytäntöä tulisi niin ikään muuttaa siten, että velkajärjestelyssä olevien henkilöiden, joille on vahvistettu maksuohjelma ja jotka ovat huolehtineet maksunsa aikataulun mukaisesti, luottotietojen tulee puhdistua välittömästi maksuohjelman päättyessä ilman, että velallinen sitä itse vaatii.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Velkaantuneista erittäin vaikeassa asemassa ovat ne, jotka eivät pääse velkajärjestelyn piiriin. Paljon on niitä, jotka ovat ulosoton piirissä. Heidän osaltaan tarvitaan nyt nopeasti se toimenpide, että suojaosuutta korotetaan. Sehän on vain 2 910 markkaa kuukaudessa. Sillä ei kerta kaikkiaan pärjää, ja kun katsotaan asumistukimuodot, niin käytännössä se on pienempi kuin toimeentulotuki, johon tulee asumistuki päälle. Pahimassa asemassa ovat nämä ihmiset, joilla on ulosotto päällä ja suojaosuus on näin olematon. Odotan toimia siinä, että tätä suojaosuutta nostetaan.

Toisena asiana nostan vielä esille luontaiselinkeinotilat, jotka ovat olleetkin jo esillä Lapin edustajien puheenvuoroissa. Lapissa on tämmöisiä luontaiselinkeinotiloja, pohjoisimmassa Lapissa. Ne ovat maaseudun kannalta hyvin tärkeitä. Siellä tilanne on se, että monista eri syistä nämä tilat ovat velkaantuneet, monet ovat menneet jo pakkohuutokauppaan ja lisää pakkohuutokauppoja tulee, ellei tule radikaaleja ja nopeita toimia. Niitä on se, että ensinnäkin luontaiselinkeinotilojen valtionvelkojen, lainojen ja korkojen maksu keskeytetään määrävuosiksi, jotta saadaan hengähdystauko. Toinen tarvittava toimi on se, että velkajärjestelyn piiriin pääsevät lainmuutoksella myös ne, joilla on niin sanottu nollamaksuvara, joilla ei ole siis tuloja. Tämä luontaiselinkeinotilallisten tilanne vaatii nyt nopeita toimia.

Ed. Laitinen: Arvoisa rouva puhemies! Vuodesta 1993 voimassa ollut velkajärjestelylaki on toiminut kokonaisuudessaan kohtalaisen hyvin. Erityisesti tilanne on korjaantunut tätä edeltävään aikaan nähden, jolloin ylivelkaiset olivat täysin velkojen armoilla ja käytännössä elinikäisessä velkavankeudessa. Valitettavan monta surullista tapausta meillä on tiedossa.

Lain tarpeellisuus on ollut ilmeinen, ja sitä on käytetty paljon ahdingossa olevien ihmisten aseman helpottamiseksi. Käytännössä lain soveltamisessa on kuitenkin ilmennyt huomiota herättäviä kysymyksiä, koska eri käräjäoikeudet näyttävät tulkitsevan lakia eri tavalla. Ilmeisesti tästä täytyy olla kyse, koska on vaikea uskoa sitä, että edellytykset velkajärjestelylle olisivat oleellisesti erilaiset eri käräjäoikeuksien välillä. Vuodelta 1997 oleva tieto nimittäin osoittaa sen, että eräillä suurilla käräjäoikeuspaikkakunnilla velkajärjestelyhakemusten hylkäysprosentti on selvästi maan keskiarvoa korkeampi, joka vuonna 1997

oli 15 prosenttia. Korkeimmillaan hylkäysprosentti oli Turun seudulla. Se oli 35 prosenttia ja lähes yhtä suuri eräillä muilla paikkakunnilla. Alhaisin se oli Oulussa, 6 prosenttia. Tähän ongelmaan viittasi myöskin ed. Vahasalo puheenvuoroonsa.

Arvoisa puhemies! Kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun kannalta tämä on erittäin arveluttavaa. Mikäli vika on laissa ja sen tulkinnessa, on lakia mielestäni pikimmiten korjattava eduskunnassa. Uskon ja toivon, että uusi energinen, hyvin asiansa osaava oikeusministeri Koskinen tähän kysymykseen tarttuu.

Ed. Löf: Värderade fru talman, arvoisa rouva puhemies! Det finns inga ord som täcker de erfarenheter som de överskuldssatta medborgarna gått igenom under de senaste åren. Mor- och farföräldrar som gick i borgen för sina barn har fått sälja allting de äger och kommer nu att betala skulder resten av sina liv.

Mitkään sanat eivät kata sitä, mitä ylivelkaantuneet ovat kokeneet viime vuosien aikana. Isoäidit ja isoisät menivät takuuseen lapsiensa puolesta, minkä johdosta heidän oli pakko myydä kaikki omistamansa, ja nyt nämä isoäidit ja isoisät maksavat velkaa elämänsä loppuun asti.

Så här sammanfattade en kvinna som ringde upp mig i morse sina upplevelser. Många har fått lida för något som någon annan gjort eller uppmannat till. Kvinnan jag talade med i dag är nu 60 år gammal och hon kommer att betala av på sina skulder i 30 år till. Arbetslösheten gjorde hennes situation ohållbar och hon är inte den enda. Det vet vi.

Det finns människor i alla åldrar som sitter fast med sina skulder och som knappast någonsin kommer att kunna leva ett drägligt liv. Vi måste fråga oss vad som är rimligt? Är det rimligt att vissa personer inte har några framtidsutsikter över huvud taget på grund av skulder någon annan förorsakat?

Det gäller först och främst att kunna särskilja de egentliga problemfallen från till exempel vanliga bostadslån. Det är ju inte ovanligt att personer utan större problem betalar av på bostadslånen i 20 år. Problemområdet är egentligen de som har överstora skulder, som de aldrig kommer att kunna betala tillbaka. Det är fråga om personer som under årtionden eller resten av sitt liv kommer att ha händerna bakbundna på grund av lån som de t.o.m. kan vara oskyldiga till. Deras till-

varo är inte acceptabel och deras situation måste förbättras.

Ihmisten ylisuuret velat myötävaikuttavat myös siihen, että osa väestöstä jää pysyvästi yhteiskunnan ulkopuolelle. Kun kaikki omat ponnistukset menevät suoraan pankeille ja velkojille, on kohtuutonta, jos ylivelkaantuneet henkilöt joutuvat elämään vuosikymmenen ajan tällaisissa oloissa. Syynä tähän saattaa olla vieläpä vain yksi ainoa virhe.

Fru talman! Överskultsättning är ett angeläget problem som tyvärr inte poängterats tillräckligt nu när ekonomin annars är på växande. Mäniskor måste ha rätt till framtidsutsikter. En skuldsanering borde kunna avslutas efter en tid, som motsvarar lånetiden för ett normalt bostadslån. Detta kräver flexibilitet från alla parter sida, inte enbart eller ens nödvändigtvis invecklad ny lagstiftning.

Ed. K a l l i o : Arvoisa rouva puhemies! Meillä alkaa tänään olla kohtuullinen määrä kokemuksia velkajärjestelyn hakemisesta, siinä elämisestä ja siitä selviytymisestä. Yksi kokemus on ollut se, että velkojat ovat systematisoineet maksuohjelmien seurantaa ja yhä useampi velallinen onkin saanut kirjeen perintätoimistolta. Sihänsä on ihan oikein, että maksuohjelmien noudattamisesta ja lain hengen toteuttamisesta pidetään kiinni. Mahdolliset väärinkäytöksethän helposti leimaisivat koko järjestelmän epäonnistuneeksi, ja yleinen mielipide voisi pahimmillaan kääntyä koko velkajärjestelyä tuomitseväksi.

Periaatteessa oikeutettu asia voi kuitenkin tuntua ikävältä. Velallinen itse luulee, että häntä epäillään väärinkäytöksistä. Taloudellisten ongelmien lisäksi moni ylivelkaantunut painiskelee ahdistuksen ja masennuksen syövereissä. On hyvin vaikea hyväksyä tilannetta. Elämää on laskeuttava ja suunniteltava tarkasti ja virheiden mahdollisuus huolestuttaa. Moni on myös kokenut joutuneensa nöyryyttävästi eräänlaiseen väliaikaiseen holhoukseen. Joillekulle on tullut ikäviä yllätyksiä maksuohjelman tulkinnoissa. Maksuohjelmia ei aina ole sisäistetty riittävästi varsinkaan lain alkuvaiheessa. Pelivaraa ei kuitenkaan käytännössä juurikaan ole, ja tästä seuraa käytännön pulmia varsinkin silloin, jos pitäisi hankkia yllättävästi joitakin esineitä tai jos sairastuminen osuu kohdalle.

Kipu velkajärjestelyihin liittyneistä menetyksistä palaa aika ajoin viiltävänä. Täällä on viitat-

tu asuntoon ja sen menettämiseen. Vaikka asunto on eri asia kuin koti, sen omistaminen on monille suomalaisille kuitenkin äärettömän tärkeä asia. Niinpä omistamansa asunnon menettäminen on takaisku, josta ei helpolla toivu. Sukulaisuus- ja ystävyys-suhteet ovat myös usein muuttuneet. Tosiystävät ovat jääneet jäljelle, pinnallisimmat ovat karsiutuneet pois.

Moni velallinen kuitenkin näyttää selviytyneen, kun on kiinnostunut jostakin: luonnosta, ihmisistä ja kulttuurista, liikunnasta ja muusta itsestään huolehtimisesta. Selviytymistaidot ovatkin tärkeitä. Ne ovat sitä henkistä ja luonnollista pääomaa, jota kukaan ei voi ottaa keneltäkään pois.

Arvoisa rouva puhemies! Tie ylivelkaantumisesta velkajärjestelyjen kautta takaisin normaalielämään on pitkä ja kivikkoinen. Niinpä kaikenlainen tuki, onpa sitten kyse henkisestä taikka taloudellisesta, on enemmän kuin paikallaan. Voinkin helposti yhtyä esitettyihin toiveisiin siitä, että hallituksen on syytä edetä ripeästi ylivelkaantuneiden asemaa kohentavissa toimenpiteissä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

Ed. S. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Kiitos ed. Kari Uotilalle, että otti tämän kysymyksen esiin!

Kuuntelin keskustelua huoneessani ja sitten tässä paikallani, ja kaikki tuntuvat juttelevan sellaisesta asiasta, josta he ovat kuulleet jotain mutta josta ei ole mitään omakohtaista. Kerronpa itse vähän jotain omakohtaista, kun 80-luvun lopulla olin ajatellut luopua silloisesta urastani. Kun sopivia hankkeita oli, tulipa rakennettua ylimääräinen rivitalo ja hankittua ylimääräinen asunto, kaikki osakeyhtiön nimiin. Charter-veneellä meni hyvin siihen aikaan ja velkaakin syntyi.

Yhtenä päivänä kuitenkin tuli lama. Liike-elämässä sanotaan, että yritykset ovat terveitä, jos vieraan pääoman osuus ei ylitä 40:tä prosenttia. Minä pidin huolen siitä, ettei ylittänyt, mutta kun lama tuli, arvot putosivat puoleen. Sitten tulikin tiukka paikka pankin kanssa. Kiikun kaakun siitä selvitettiin.

Kun sitten salamannopeasti alihintaan realisoitiin omaisuutta, onnistuinpä pääsemään sellaiseen tilanteeseen, että pankinjohtaja ei enää ollut nis-

kan päällä, vaikka oli ollut. Tosin miljoona markkaa siinä jäi velkaa. No, silloin oli tiukka tilanne, mutta sen jälkeen, kun reaaliarvot ovat kasvaneet, jollain lailla tässä pärjätään.

Miljoonan markan maksaminen merkitsee sitä esimerkiksi minulle, että minun pitäisi olla 13 vuotta kansanedustajana ja kaikki kansanedustajan tulot maksaa lyhennyksiin ja korkoihin. Silloin se homma olisi kuitattu. Vaikka, kun lehdistöä katsoo, meikäläisellä bruttotulo on lähes puoli miljoonaa ja tuntuisi, että okei, kahdessa vuodessa sen maksaa. Mutta sen jälkeen siihen tulee verottaja, eläminen, kaikki muu ja yhtäkkiä tulee aivan muu kerroin ja silloin nämä jutut ovat satujuttuja.

Minun mielestäni joku sellainen järjestelmä pitäisi olla — vaikka on kuinka hyvät tulot, miljoonasta ei kyllä selviä oikein helposti — että puoleen miljoonaan asti voisi olla korkojen maksu ja siitä yli korotonta, joku tällainen järjestelmä. Selviäisivät sellaisetkin ihmiset, joilla ei ole siedettäviä tuloja. Jos joku saa tavallista 20 000 markan palkkaa, hän ei esimerkiksi miljoonavelasta selviä milloinkaan.

Tässä olisi jotain sellaisia rajoja, kun alatte miettiä, mitä teette.

Toinen varapuhemies: Ilmoitan tässä vaiheessa keskustelua, että pyydetty puheenvuoro annan ja sen jälkeen annan vielä ajankohtaiskeskustelun aloitteentekijälle ed. Uotilalle puheenvuoron, mutta uusia varsinaisia puheenvuoroja ei enää anneta, ministerille tietysti tarpeen mukaan.

Ed. M. S a l o : Herra puhemies! Ylivelkaisuus on seuraus väärästä tavasta toimia, ja siinä on tietenkin tehty myös väärä arvioita.

80-luvun lopulla alettiin väheksyä säästämistä ja ihannoitiin kuluttamista. Kuluttamisen seurauksena kansalaiset ylivelkaantuivat. Kotitalouksille räätälöitiin laki yksityisen ihmisen velkasaneerausmenettelyksi, jolla pyritään turvaamaan ihmisille vähimmäistoimeentuloedellytykset.

Kuitenkin aina velkajärjestelyssä on toisella puolella saaja. Saajaa tässä lainsäädännössä ei sillä tavalla otettu huomioon. Yrittäjä, joka on ollut liikesuhteessa, tavarantoimittajana velalliselle, joutuu kirjaamaan omalta osaltaan luottotappion ja menettämään siltä osin omia pääomiaan. Tästä johtuen on ollut seurauksena se, että on saatu aikaan konkurssikierre, joka on johtanut hallitsemattomaan tilanteeseen koko

yhteiskunnassa. Työttömyys on seurausta tästä kierteestä. Kun näitä asioita täällä tänään käsitellään, on syytä ottaa erityiseen huomioon myös niiden yrittäjien asema, jotka joutuivat konkurssitilanteeseen ja menettivät mahdollisuutensa toimia jatkossakin oikeustoimikelpoisesti.

Tänä päivänä yrittäjille ei suoda mahdollisuutta joka tilanteessa valita asiakkaitaan. Tästä yksi esimerkki on kuluttaja-asiamiehen päätös, että Soneran oli avattava kännykkäliittymä henkilölle, jolle se ei olisi halunnut sitä avata. On perusteltua, että kun lainsäädäntöä uudistetaan, otetaan myös kaikki osapuolet riittävästi huomioon.

Ed. K ä h k ö n e n : Herra puhemies! On tärkeää antaa laki velkaneuvonnasta ja siten yhtenäistää velkaneuvonta koko valtakunnan alueella. Velkaneuvonnan jääminen kuntien tehtäväksi ei kuitenkaan mielestäni tukisi yhtenäistämistä, vaan pikemminkin päinvastoin. Valtakunnan tasolla kirjavuus saattaisi edelleen lisääntyä. Velkaneuvonta olisi tärkeää hoitaa valtion oikeusaputoimistoissa, sillä oikeusministeriö on muutenkin kehittämässä oikeusaputoimistoja, jotta ne voisivat vastata nykyistä paremmin myös tulevan ajan kohoaviin haasteisiin koko oikeuselämän alueella.

Kunnilla ei välttämättä ole mahdollisuuksia järjestää velkaneuvojille päivittäin tarvittavaa yksityiskohtaista oikeudellista konsultaatiota velkajärjestelylain ja esimerkiksi perhe- ja perintöoikeuden alueilla. Muun muassa nämä asiat kuuluvat valmiiksi oikeusaputoimiston erityisosaamiseen. Monet kunnat ovat tosiasiaa enemmän kuin haluttomia perustamaan uusia virkoja, vaikka suuri osa kustannuksista tulisiikin valtiolta. Saattaisi käydä niin, että velkaneuvojien tehtäviä liitettäisiin muihin virkoihin lisätoiksi sellaisille virkamiehille, joille ei olisi mitään ammatillista kiinnostusta hoitaa velkaneuvontaa.

Niin sanottu Kari Lehtolan komitea kiinnitti vuonna 98 huomiota siihen, että ilman asiantuntevaa juristiesimiestä velkaneuvojat olisivat virkatehtävissään erittäin haavoittuvia. Valtiolla olisi kokonaistaloudellisesti edullisinta se, että se ottaisi itse oikeusaputoimistoissa suoraan vastattavakseen velkaneuvonnan. Jos velkaneuvoja ei voisi toimia oikeusapujuristin kanssa samassa työyhteisössä, pitäisi velkaneuvojan joko ostaa juristin palvelut muualta tai siirtää asiakkaat niin sanottuun toiseen käsittelyyn oikeusaputoimistoon. Se aiheuttaisi kaksinkertaista työtä. Asiak-

kaille tehdään jo nyt lain mukaan lähes samat varallisuus selvitykset sekä velkajärjestely- että oikeusapupuoella. Miksi sama työ pitäisi jakaa eri toimistoihin erityisesti pienemmillä paikkakunnilla?

Velkaneuvonnassa on tällä hetkellä suuri ongelma resurssipula. Suosituksena on 50 000 asukkaan määrä yhtä velkaneuvojaa kohti, mutta kihlakuntajaon uudistamisen myötä alueet ovat muuttuneet erittäin epätasaisiksi verrattaessa asukaslukuja. Esimerkiksi Joensuussa on 100 000:ta asukasta kohti yksi velkaneuvoja ja Espoossa 150 000:ta asukasta kohti seitsemän velkaneuvojaa. Tarvitaan resursseja mitä kiireellisemmin velkaneuvontaan, jotta velkaneuvojat selviäisivät työstään.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti hallitus tuo esityksen nopeasti ylivelkaantuneiden aseman parantamiseksi. Se on täällä monella suulla todettu.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Tässä asiassa on vähintäänkin kaksi puolta. Toinen on tämä historiallinen puoli, jossa on syytä erottaa toisistaan selvästi tällainen holtittoman rahankäytön tuottama ylivelkaantuminen ja toisaalta järjestelmän tuottamat ongelmat. Jälkimmäisillä tarkoitan sitä, että kasinopelikauden jälkituottona meillä oli konkurssikierre ja siihen liittyvä takausvastuiden realisoituminen, jonka erityiseen hoitamiseen tämä velkajärjestelymekanismi luotiin. Nyt on jälkeensä osoittautunut, että siinä on juuri sillä tavalla epäoikeudenmukaisuuksia, kun ed. Laitinen tässä äskettään kuvasi.

Toinen järjestelmään liittyvä yhteiskunnan toimista seurannut ilmiö on luontaiselinkeinoilajien asema. Sitä ed. Takkula tulee kohta kuvaamaan, niin en siitä sano sen enempää.

Sen sijaan, arvoisa puhemies, kiinnitän huomiota meneillään olevaan ilmiöön, joka näyttää tuottavan juuri samanlaisen ilmiön, kuin tuotettiin tämän vuosikymmenen alussa. Tällä hetkellä pankit alkavat omassa eräänlaisessa antolainausahdingossaan myöntää lainoja ilman minkäänlaista vakuutta. Siis houkutellaan ihmisiä, joilla ei ole mitään reaalista mahdollisuutta maksaa näitä lainoja tulevaisuudessa. Erikoisesti, kun uusista työsuhteista 70—80 prosenttia on pätke töitä, ei mitään mahdollisuutta ole selviytyä näistä lainoista.

Elikkä ed. Uotilan aloittamalle keskustelulle ollaan luomassa uutta tarvetta varmasti seuraavan vaalikauden alussa, jos ei tätä kierrettä erit-

täin nopeasti katkaista. Aivan niin kuin täällä eräässä puheenvuorossa todettiin, on syytä opettaa kansa jälleen säästämään. Se olisi erinomaisen paikallaan, ja sitten vasta kulutettaisiin, kun on säästetty.

Ed. L e p p ä : Arvoisa puhemies! Ylivelkaantuminen on tätä päivää myöskin maatalouden, viljelijäväestön, piirissä, useissa tapauksissa, niin kuin esimerkiksi ed. Riitta Korhonen totesi, ilman omaa syytään. Se ei ole ainakaan sitä kasinopelin huumaa, mikä maataloudessa ne ongelmat on aiheuttanut. Kun tehtiin tilakauppoja, sukupolvenvaihdoksia ja erilaisia investointeja 90-luvun alun tuottovaatimuksilla ja sen ajan kannattavuuden mukaan, ei mitenkään osattu ottaa tiloilla huomioon niitä muutoksia, jotka tulivat EU-jäsenyyden myötä. Tuottajahinnat alenivat, kustannustaso ei alentunut niin paljon, kuin luvattiin, vakuusarvot romahtivat ja vaadittiin kaiken aikaa erittäin nopeaa rakennekehitystä, joka aiheutti pakonomaisen tarpeen laajentamiseen ja investointeihin.

Tämä kaikki yhdistettynä nykyiseen kansallisten tukien leikkauksiin on aiheuttanut sen, että noin 7 000 tilalla on erittäin suuria taloudellisia vaikeuksia. Me voimme kiittää vain siitä, että alhainen korotaso on estänyt sen, että näitä tiloja ei ole tämän enempää. Nämä suuret taloudelliset vaikeudet yhdistettynä tukiviidakkoon, erilaisiin valvontoihin ja yleiseen epävarmuuteen tulevaisuudesta maaseudulla aiheuttavat myös niitä henkisiä ongelmia, jotka ovat meidän kaikkien nähtävillä. Työpaikkoja menetetään elintarviketalouden piiristä, maalta muutetaan, nuorta väkeä muuttaa kasvukeskuksiin, kotimainen ruoan tuotanto painuu useissa tapauksissa ja joillakin toimialoilla jo alle omavaraisuuden.

Arvoisa puhemies! Hallituksen on tarkastettava ohjelmassaan luvattua kansallista tukitasoa vuoden 95 tasoiseksi, ei vuoden 99 tasoiseksi, jotta kannattavuus säilyy ja velvoitteet, ne lainat, pystytään maksamaan. Myöskin meidän on alennettava valtion korkotuettujen lainojen korkoa. Nyt maksetaan vielä jopa 9 prosentin muka tuettua lainaa, tuettua rahoitusta, kun markkinakorot ovat huomattavasti alemmalla tasolla.

Kiitoksia, ed. Uotila, tärkeän asian esille ottamisesta. Tässä huomautan siitä, että kun maaseudulta tulee edustaja tähän taloon, myöskin pienen ihmisen asialla ollaan.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Keskustelualoite ylivelkaantuneiden aseman parantami-

sesta on erittäin ajankohtainen ja tärkeä. Niin kuin täällä monessa puheenvuorossa on käynyt ilmi, on totta, että osa on omasta syystä, mutta osa myös syyttään ylivelkaantunut.

Ajattelin omassa lyhyessä puheenvuorossani keskittyä nimenomaan yhteen ryhmään, joka on tuolla pohjoisessa hyvin merkittävä ja joka on, niin kuin ed. Pulliainen jo aikaisemmin sanoi, syyttään elikkä järjestelmästä johtuen ajautunut velkaongelmaan. Tämä ryhmä on luontaiselinkeinotilalliset. He ovat hyvin suurissa maksuvaikeuksissa. Useimmiten nämä maksuvaikeudet heidän kohdallaan johtuvat luontaiselinkeinolain lähtökohdista.

Tilojen pelastamiseksi olisi alettava nopeasti toimenpiteisiin, varsinkin niiden luontaitilojen, joilla on metsäpalstoja. Metsäpalstojen kohdalla on yksi suurimmista epäkohdista. Osa luontaitilallisista on esittänyt, että jollei valtion kauppahintasaatavaa voida pienentää, he ovat valmiita jopa luopumaan koko metsäpalstoistaan.

Vuonna 1987 alettiin luontaiselinkeinotiloille jakamaan metsäpalstoja. Ne ovat keskimäärin noin 25—30 hehtaaria kooltaan. Metsät olivat tarkoitettut tilojen toimeentulon turvaamiseksi antamalla työmahdollisuutta ja kotitarvepuuta. Juuri tuolloinhan olivat metsäalueiden hinnat korkeimmillaan, kun näitä palstoja jaettiin.

Nyt metsämaan hinta on pudonnut. Tukin ja kuitupuun kantohinta on pudonnut erityisesti pohjoisessa Suomessa, ja tukkien laatuvaatimukset ovat myös muuttuneet. Tämän alueen puiden arvoa nämä muutokset ovat erityisesti heikentäneet. Hankintatyön osuus on laskenut johtuen siitä, että useimmat yhtiöt haluavat teettää työt omilla työntekijöillään taikka monitoimikoneilla.

Näiden metsäpalstojen arvo on laskenut muutamassa vuodessa pysyvästi noin 40 prosenttia. Metsäpalstoista ei saa hakata puuta, jos valtion kauppahintasaatava vaarantuu. Se on vaarantunut tiloilla jo varovaisellakin hakkuulla. On useita palstoja, joista ei olisi tarvinnut hakata yhtään puuta koko aikana. Niiden osalta valtion kauppahintasaatava on tänä päivänä vaarantunut.

Arvoisa puhemies! Luontaiselinkeinotilojen metsäpalstat ovat nykyisellä velkapääomalla tiloille vain rasite. Hallituksen tulee ryhtyä toimenpiteisiin nopeasti luontaiselinkeinotilojen maksuvaikeuksien purkamiseksi. Tällaiset vaikeudet, mitä tilallisilla on, eivät ole itse aiheutettuja vaan tilalliset ovat toimineet tilojen perustamisessa ja investoinneissa juuri lain mukaan. Asia on ajankohtainen ja kiireellinen. Toivon,

että hallitukselta löytyy voimavaroja asian asialliseen kuntoon saattamiseen.

Ed. Korkea-osa merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S. L a h t e l a : Herra puhemies! Kun tätä keskustelua olen seurannut ja kuunnellut, tuntuu, että eduskunta on kokonaan koostunut sellaisesta väestä ja sellaisista puheenvuorojen käyttäjistä, jotka ovat erityisesti huolestuneita siitä, miten nämä hultvattomasti eläneet ja rahansa tuhlanneet armahdettaisiin ja päästettäisiin palkähästä, että pääsisivät aloittamaan saman kierteen ja saamaan sen liikkeelle. Velkasaneerauslaki käytännössä on tarkoittanut sitä, että velallinen pääsee velasta eroon, mutta velkojan, yrittäjän asemaa ei ole kukaan tässä asiassa huomionut eikä yleensä ole ollut turvaamassa.

Olen itse henkilökohtaisesti ollut erittäin monessa saneerauksessa mukana. Aina on käynyt niin, että yrittäjän osat on sieltä poistettu. Kun saneerattu on viisi vuotta periaatteessa, minkä saneerausohjelma on kestänyt, elänyt kunnialla, hän on kaikesta vapaa, mutta yrittäjä on tämän nahoissaan kärsinyt, samoin myös takaajat. Näkisin, että samaan keskusteluun tulisi liittää velkojen aseman turvaaminen ja parantaminen niin, että yrittäjä olisi vähintään samassa asemassa kuin se, joka on holtittomasti rahat hävittänyt ja tuhlanut. Siinä mielessä tuntuu hyvältä, että edustajat M. Salo ja Pulliainen toivat tässä viime vaiheessa esille sellaisen näkemyksen, että ei pidä yksin tukea niitä, jotka ovat hävittäneet, vaan yleensäkin tulee nähdä säästämisen asema ja merkitys tärkeämpänä kuin tällä kertaa nähdään.

Yhtenä osana tietysti, kun pankkeihin on rahaa kertynyt, pankeilla on huoli päästä siitä rahasta eroon ja jopa riskitavoitteilla sitä annetaan. Mutta käsittääkseni, jos ei ole tolkkua lainanottajalla ja laskutekijällä, niin antajalla tai myyjällä sitä pitäisi olla. Toivoisin, että tässä samassa asiassa, kun tätä joskus lähdetään jalostamaan laiksi tai muuten eteenpäin viemään, otettaisiin huomioon yrittäjä-, takaaja- ja muut tahot ja hävittäjän osa käsiteltäisiin tasavertaisena samassa mitassa.

Herra puhemies! Toivon, että tämä keskustelu johtaisi myös sellaiseen pohjaan ja näkökantaan, että säästämistä ja säästämisen perusteella elämistä kannustettaisiin enemmän kuin vain velkojen anteeksi antamista.

Ed. Isohookana - Asunmaa: Arvoisa puhemies! Itse olen seurannut velkaantumisongelmaa viimeksi erään kansalaisjärjestön näkökulmasta, sellaisen kansalaisjärjestön, joka on seitsemän vuoden aikana antanut useiden henkilöiden voimin jatkuvasti velkaneuvontaa. Sieltä on syntynyt käsitys, että pahin on ohi, mutta että ongelmia on silti aika tavalla olemassa.

Itse asiassa keskustelualoitteen viimeisessä virkkeessä on mielestäni lähitulevaisuuden iso ongelma sanottu, kun täällä todetaan, että varsinkin nuorten kohdalla on näkyvissä uusia ylivelkaantumis- ja maksuhäiriöongelmia. Näkisin, että huolestuttavinta tällä hetkellä onkin viimeaikaisessa kehityksessä ollut nuorten kuluttajien maksuhäiriömerkintöjen lisääntyminen. Näyttää siltä, että näiden merkintöjen syynä usein ovat ihan käytännön asiat kuten maksamattomat vuokrat, tililuotot ja muut, nimenomaan kulutukseen otetut luotot. Aivan viime aikoina häiriömerkintöjä ovat kasvattaneet esimerkiksi sellaiset seikat kuin postimyynti ja puhelinelaskut.

Velkaneuvonnassa on todella koettu erittäin hälyttävinä nuorten perheiden muutamien kymmentuhansien markkojen järjestelemättömät ongelmaluotot. Varsin usein näyttää myös siltä, että velkojien maksuohjelmat laaditaan niin kiireiksi, että nuoret eivät kestä ohjelmaa ja sen toteuttamista, ja varsinkin silloin, kun tulee työttömyyttä tai sairautta, perheen taloudessa nämä tulevat ylitseppääsemättömiksi ongelmiksi.

Olisin sitä mieltä, että velkaneuvonnan ohella meillä pitäisi voimallisesti ryhtyä tehostamaan yleistä talousneuvontaa ja suosimaan tätä. On hyvin tärkeää, että saisimme näille nuorille puolueetonta neuvontaa. Sen tarve on ilmeinen nyt, kun luottomarkkinointi on lisääntynyt ja kilpailu rahoitusmarkkinoilla koko ajan kuumentuu. Asiantuntijapalvelutoimintaa pitäisi olla riittävästi tarjolla eri puolilla maata. Samanaikaisesti tulisi etsiä sopivia kohderyhmiä talousneuvonnan antamiseksi. Yksi, joka sellaisesta tulee mieleen, on varusmiespalvelu. Siellä voitaisiin muun muassa antaa jo etukäteen tietoa tulevista ongelmista.

Toivon kovasti, että kun julkisella sektorilla mietitään toimenpiteitä, niin yksi sellaisista lähitulevaisuudessa olisi ennaltaehkäisy ja talousneuvonnan tehostaminen.

Ed. Uotila: Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin arvoisan puhemiehen välityksellä kiitokset puhemiehistölle, että tämä ajankohtais-

keskustelu järjestettiin. Kiitoksia ministereille, vaikka he ovatkin joutuneet poistumaan, mutta ennen kaikkea kiitokset edustajakollegoille, jotka ovat ottaneet osaa keskusteluun. Tämä laajuus ja aktiivisuus kertovat siitä, että ylivelkaantuminen kaikessa kokonaisuudessaan on edelleen hyvin vakava ongelma tässä maassa.

Olemme antaneet hallitukselle paljon eväitä tässä keskustelussa, ja hallitus on osaltaan valottanut niitä uudistuksia, jotka ovat meneillään, muun muassa velkaneuvontalain valmistelu ja ulosottolain parannukset. Täytyy kuitenkin muistaa, että homma ei saa todellakaan jäädä tähän, ei saa jäädä tämän ajankohtaiskeskustelun varaan, vaan meidän on katsottava hyvin tarkasti hallituksen perään, että se toteuttaa ohjelmansakin mukaisesti ylivelkaantuneiden aseman parantamista.

Meidän on, niin kuin varsinkin viimeisissä puheenvuoroissa on tullut ilmi, katsottava kaikilla niillä keinoilla, mitä kansanedustajalaitoksella on, myös pankkien perään, niin että pankit säilyttäisivät etiikkansa ja sellaisen tyylin, että varsinkaan nuorille ei uutta laajaa ylivelkaantumisongelmaa pääsisi syntymään.

Edelleen olen sitä mieltä, että myös aika radikaalien keinojen esillä pitämistä julkisessa keskustelussa, missä kukin liikkeukin, on edelleen jatkettava. Minä en edelleenkään pois sulkisi myöskään keskustelua muiden maiden tapaan jopa kertaluontoisesta armahduksesta, henkilökohtaisen konkurssin mahdollisuudesta jne. Kiitoksia, keskustelu jatkuu muilla foorumeilla.

Toinen varapuhemies: Keskustelu on päättynyt.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys Etelä-Afrikan tasavallan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja vastavuoroista suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys HE 1/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

3) Hallituksen esitys Pohjoismaiden kehitysrahoittoa koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys HE 2/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys laiksi turvatarkastuksista tuomioistuimissa

Hallituksen esitys HE 3/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13 ja kyselytunti huomenna torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 16.26.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen